

EGYHÁZI KÖZLÖNY

VEGYES TARTALMÚ S IRODALMI FOLYÓIRAT.

SZERKESZTI ÉS KIADJA:

DEDEK GREGGENS LAJOS.

1890-iki évf.

9-ik szám

Megjelen minden hé 4-én és 18-én mátféle csatlóg két ivon. A előzetési ára januártól-decemberig 2 krt. osztr. magy. ért. postai szerküldéssel egytté.

BUDAPEST, május 4-én.

A szerkesztésért és kiadésvatalt illető küldemények, pénzek hirdetések, reklámajzók stb. a szerkesztő nevére cizmesve Budapest-Lipótváros Plebánia, Lipót-tér 9. sz. küldendők.

A pusztuló kulturharcz.

A német egyházpolitika a bajorok elcsendesedése óta (a kik Lutz miniszterelnök elmenesztésében fáradoznak) nem sokat hallatott magáról. Bismarck lemondott hivatalairól, s már a lapok is alig foglalkoznak vele. S most, hogy ő ment, a német kormány egyszerre két törvénynyel lepte meg katolikus alattvalóit.

Az első a zárlati pénzek hovaforrásáról szól. A centrum a kérdést már évek előtt szóba hozta, de eredmény nélkül. Azon természetszerű jogi álláspontra helyezkedett, hogy a konfiskált lekipásztori jövedelmek, a melyeket külön pénztárba helyezett el és kezelt a porosz kormány, a maga egészükben fordittassanak katolikus egyházi czélokra. Ezt az álláspontot azonban a kormány nem fogadta el, sőt az új törvényben kulturharczokat tradicziókat folyt.

Az új törvény a zárlati pénzeket, a melyek mintegy 16 millió márkára rugnak föl, egyszerűen elrendeli behelyeztetni az állampénztárba, egyenesen államvagyonnak deklarálja s kimondja, hogy a tőkének 3 $\frac{1}{2}$ százalékát adja évenként a kath. egyház vallási czéljaira, tehát 600 ezer márkát. Ez összeget maga a törvény osztja föl az egyes egyházmegyék között, s hovaforításuk iránt a kultuszminiszter az egyházi hatóságokkal egyetértőleg intézkedik. S végül kimondja a törvény, hogy érintetlenül hagyja érvényben az 1875. és 1876. évi törvényeket, a melyek intézkednek a plébániai javak kezelésére és az állami felügyeletre vonatkozólag az egyházi javak körül. Ez a törvényjavaslat a centrumban és a porosz katolikusokban nagy felháborodást keltett. Nem fogják megszavazni, mert bizonyos, hogy a porosz kormány a római szentszéknek meg sem kérdezte a törvényt illetőleg. S jellemző, hogy mikor a centrum ezen legújabb támadására készül, akkor kapja Windhorst a pápától a Krisztus-rendet, a legegőkelőbb rendjelt.

A törvény különben teli van sérelmes intézkedésekkel. A helyett, hogy jogos tulajdonosának adná vissza a zárlati pénzeket, egyenesen államvagyonnak deklarálja. A helyett, hogy világosan mondaná meg, hogy mit ért ama »vallási czélok« alatt, határozatlan kifejezést használ, ami öregbíti a kormány befolyását az évi járadék hovaforítását illetőleg. Sőt az egyenesen a kultuszminisztertől függ, ami nyugodt időkben simán folyhatik le. De ki biztosít arról, hogy a porosz kormánynak nem lesz-e kedve, újból harciba keveredni az egyházzal? Az új törvény is növeli a porosz kormány diskreczionális hatalmát

egyházi ügyekben, s így a kulturharcz beszüntetését tisztán csak provizoriumnak lehet tekinteni.

Nehezen is adja föl a porosz protestáns állam azon legalis fegyvereket, a melyeket a kulturharcz biztosított számára. Még hozzá sem fogott az említett 1875. és 1876. évi sérelmes törvények eltörléséhez, s lépésről lépésre földadja ugyan a nyílt, az elkeseredett harczt, de a kormány egyre-másra gyarapítja a diskreczionális hatalmat, a melyet 1871 előtt nem ismertek, s a mely két évtized után is folytonosan intő jel marad a jövőre. A status quo ante nem áll egyhamar helyre.

S ilyen viszonyok között lehet-e komolyan állítani hogy a német katolikus centrum tegye le fegyvereit? Nem lesz-e az a diskreczionális hatalom még sokáig a centrum létjogának forrása? S ha ez valaha meg lesz szüntetve, a centrumnak még akkor is megmarad a létjoga a keresztény iskola megalapítása, a keresztény szociális reformok, s a nagy német állam keresztény szervezetének megalapítása dolgában.

A centrum ezuttal felháborodásában a császárhoz fog apellálni. Ennek is meg lesz az eredménye s nem kételkedünk, hogy hatalmas küzdelme nem lesz hiabavaló. Azon papok pedig, akiknek a zsebeiből szedték ki a zárlati pénzeket, tömegesen fognak peticzionálni a törvényjavaslat ellen.

És ennek már jelei is vannak. A protestáns lapok már gesztenyét akarnak kikaparni a hatalmas küzdelemből, s azon reményben ringatják magukat, hogy a kormány majd a protestáns felekezetet is jobban fogja dotálni. A liberálisok is meg vannak ijedve a centrum elszántságától. Azzal fenyegetődnek, hogy nem szavazzák meg a javaslatot, s akkor a hatszáz ezer márkát sem fogják évenként megkapni a katolikusok. Maga a kormány van leginkább megijedve. — Bismarck távozása óta laza a többség, a melynek teljes szétbomlásától tartanak, s nyilván a centrum szavazatai is készülődnek átköltözöködni a merev oppoziczióba.

S a kormány már talált is csillapító szert a háborgó hullámokra: kérdés azonban, hogy le fognak-e azok csendesedni? Hamarjában elfogadtatta a szövetségtanácssal egy törvény becikkelyezését, a melytől aitanács 1882 óta vonakodott. A birodalmi gyűlés ugyans már 1882-ben helyezte hatályon kívül a törvényt, amely a kulturharczos törvényekkel összeütkezésbe jutott papokat elűzte a német birodalom területéről. Nem változtat a helyzeten, hogy ezt a törvényt nem hajtották végre az után, hogy a német kormány érdemleges tárgyalásokba bocsátkozott a római Szentszékkal, s az után, mikor világos lett, hogy e tárgyalások rövid idő alatt fognak eredményre vezetni.

Daczára ennek, a törvénytanács vonakodott becikkelyezni a birodalmi gyűlés 1882. évi határozatát: annyira ragaszkodott makacsul e testület is a kormánynak minél szélesebb körű diskreczionális hatalmához.

Nyolcz álló évig tudta elhúzni e becikkelyezést a törvénytanács, most végre megtette, bizonyosan felsőbb parancsszóra, amely immár kezd meghátrálni a centrum rendíthetetlen követelése elől. Az autokrata, a ki meg tudta magát szabadítani Bismarcktól, nem menekülhet a centrum és katolikus alattvalóinak nyomása elől; az, aki nagyban járult a munkásoknak május 1. nemzetközi felzúditásához, meg fog hátrálni az egyház szabadságának bajnokai elől.

Az egyházpolitikai vihar újra végig zúg Németségben. Föl van zavarva a némileg háttérbe szorult egyházpolitika, a mely az új császár erejével most először próbálkozik. Eredményt, sőt diadalt fog elérni e küzdelem, arról biztosak vagyunk, mert látjuk előjeleit. S az egyház azt is aranybetűkkel jegyzi majd föl történetébe. Mert két év óta egész Európa II. Vilmos lábainál hever, s mert először is a katolikusok mertek harczba állani óriási tekintélyével. Ez világtörténelmi jelentőségű lesz, s az első csorba azon a szertelen hatalmon, a melyet a fiatal császár aránytalanul s nem egyszer igazságtalanul, gyakran a dölyf legteljesebb mértékével képvisel.

Doctor Latinus.

AZ EGYHÁZ MULTJA ÉS JELENE.

Rovatvezető: Ankerstoki Stockinger János.

Kath. öntudat.

I.

Mikor Nagy Napoleon beleült a büszke poroszok trónusába mikor Haugnitz a charlottenburgi szerződés megkötésén fáradozt s mikor a 15.000 ember által védett Magdeburg alázatosan kaput tárt, akkor Lujza, a valódi poroszok bálványozott királynője így szólt Hardenberg és Stein miniszterekhez: Ha megnyitnák szívemet, egy szót találnának ott véres betűkkel bevésve s e szó: Magdeburg. S vajjon, ha megnyitnák ma egy buzgó katolikus magyar ember szívét, vajjon mily szót találnának ott beírva, bevésve?

Ha szobám magányában ülve elmerengek feletted édes hazám, Mária egykor dicső hazáján; ha lelkem fájdalmas tekintete megpihen rajtad, dicsőséges Nagyasszonyunknak hajdan boldog népén, rajtad édes magyar nemzetem, s látom fölötted a nagy Isten büntető ostorát lebegni, óh akkor éles, akkor metsző fájdalom járja át egész valomat s akkor érzem, hogy véres betűkkel vésődik egy szó szívembe, s e szó: katolikus öntudat.

Sokszor elmélkedtem szent vallásunk dicső múltja, sanyarú jelene felett. Csodálva csodáltam a hamisság diadalát, melyet az az igazság felett ült. A történelmi hazugságok nagy mestereinek csodás egyetértése mindenha bámulatba ejtett. S ha némi magyarázatra leltam ama költői lendületű, kedves kis gyermekmesében, mely az igazság és a hamisság vándorlásáról szól, kielégítő választ csak egyben tudtam lelni, benned: hiányzó katolikus öntudat!

Hiányzó katolikus öntudat! Rettenetes vád! Ha szükség, hogy a világon botrány legyen, de jaj annak, a ki által botrány származ-

zik, vajjon mily sors várhat azokra, kiket a katolikus öntudat botrányos hiánya miatt jogos szemrehányás illet? És vajjon, ha Krisztus a Golgotha csúcsán álló keresztjéről ma leszállana hozzánk s ha ítélőszéke elébe vonna minket, vajjon, mi papok, nyugodt lelkiismerettel állhatnánk előtte s nem kellene a törvénytartó igazságos haragjától felünk? Reszket a toll kezemben, a felelet adás pusztá gondolatjára is. S ha mégis irok, bátorságom forrása a tiszta öntudat csu pán. Mert nem személyek, testületek hibái lebegnek szemem előtt. És föltett szándékom, hogy mennyire csak lehetséges, az akaratot elválasztanunk az októl, a cselekményt a cselekvő személyétől, oly szorosán óhajtom azt itt tenni. A tiszta tárgyilagosság útjára térve óhajtok e kérdésre válaszolni: mi okozza a kath. öntudat pangását s mily módon lehetne azon segíteni?

A törekvés nyughelye *siker*; mert a törekvés munkával, fáradozással, a kicsinynek nagygyá, a nagynak nagyobbá, a nem levőnek létezővé tételével jár, a siker örömmel, nem ritkán boldogsággal s csaknem mindig pihenéssel, nyugalommal. A siker a törekvés koronája. Mert a siker a célirányos működés folyománya, annak eredménye, betetőzése s a törekvés maga a célirányos műkövés. A siker ad erőt a kalmárnak megküzdeni az ismeretlen tengerek veszélyeivel s a siker vezérli a tudvágyó utazó faradt lépteit a forró, tikkadt legű Afrikában. Siker ad bátorságot, merészséget a kalandvágyó oroszlán vadásznak s a siker az, mely kitartásra buzdítja a lankadó hittérítőt a vadak pusztáiban. Siker élíti a földművelőt, siker az iparost, ez ösztönzi a tudóst, fokozza a buvár erejét, kormányozza az emberi működés kihatásait, és a siker az, mely a ködös jövő távol láthatárán megszüli a reményt, az emberiség ez éltető erejét. Mert, mint a költő mondja: Éltünk rögös határain két genius vezet, — Remény — emlékezet.

Remény — a siker reménye — a jövő éltető csillaga; emlékezet — a múltban elért siker emlékezte — a jövő záloga.

A sikert a törekvés szüli s a törekvés dajkája az egyesítés, az erők központosítása, mindkettőnek anyja pedig az egyesülés, az egyesületi uton való működés, munkálkodás. És ha az egyesülés nagy eszméje semmi más ajánló levéllel sem bírna, már az eddigiek után is, azt az emberiség emelőjének, a munkásság éltetőjének, az erők fokozójának s mint ilyet a társadalom nélkülözhetetlen, mert szükséges tényezőjének kell tartanunk, igazat adva ama Sallustius idézetében reánk származott klasszikus közmondásnak: Concordia parvae res crescant, discordia maxime dilabuntur. Egyetértésben az erő s valódi egyesülésnek egyetértés az alapja. De nem csak a nyers, a pusztá erő nyereség ajánlja az egyesülést, mert nem csak ez nemzette.

A nagy világ-mindenségben, a teremtés műveinek csodás, felragadó változatai közt, a Bölcs Teremtő véghetetlen kegyelméből, ki emelkedik az emberiség, az eszes lények összessége. Az ő erőteljessé tett keze megfékeli az elemeket, óhhasznára fordítja az erőket. Lehat a föld mélyébe s felhat a csillagokig; átussza a tenger mérhetetlenségét hasonlóan a levegőéhez s összeköti a távol országok legszélső határait. Szelleme behat a természet titkaiba s a tudományok tömkelege nyílt könyv gyanánt fekszik előtte. Pedig mi az ember, miesoda az egyed, e vívmányokkal szemben? Törpe, semmisség! S mégis ő hozta létre amazokat. Hogyan? Mikép volt ez lehetséges?

Tökéletlen mű az ember magányában — mondja Vajda Péter — befejezetlen, egész tőkélyre csak társaságban juthat. Csak itt fejtheti ki lelkét, csak itt lehet gazdaggá testben és lélekben, csak itt vergődhetik a boldogság magas fokára. Ime a rejtély megfejtése, ime a talányos eredmény kulcsa! Egyesülés!

Isten, teremtve az embert, önmagában tökéletesnek teremté azt; szellemet lehelt bele, a kutatás rettenthetetlen bajnokát s ennek segédeül az akaratot rendelé, a szabad, a törhetetlen erős akaratot,

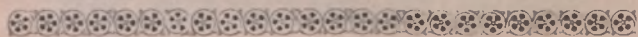

a nagy tettek, a nagy jellemek e nélkülözhetetlen emelytűjét, a munkálkodás, a határozott, a valódi munkálkodás irányítóját, élte-tűjét. De mi az emberi szellem s mi az emberi akarat?

Amaz része az Istenségnek, a véghetetlen bölcsesség életadó szikrája; emez amannak az életre ébresztett porhüvelyben, a léttel felruházott egyedben való vágyódó nyilvánulása. A szellem időnként kitor sőtét koporsójából, lerázza bilincseit, elhagyja szűk börtönét s a létezők megfigyelt világából a nem létezők légvárjait emeli. A jót, a szépet, az eszményt keresi s benne eszközt lel az örök czélra, czélt az ideiglenes létnek. De a szellem legesekélyebb törekvésével szemben, mily csekély, mily parányi, mennyire törpe a legelhatározottabb akarat ereje is! Határoltsága és határozatlansága mennyire lenyűgözi annak működését, hogy csonkítja, rútiája eszméit s mily könnyen engedi át azokat a feledés röpké szárnyainak, hogy a megállapodás s a tehetetlenség lágy ölében megpihenjen.

Pedig Isten — hogy Bossuet szavaival éljek, — annyira megparancsolta nekünk az előhaladást, hogy még a végtelenben sem enged bennünket megállapodni. S ha megparancsolta, ha akarja és óhajta, akkor eszközt, módot is kellett nyújtania, hogy az könnyebben érvényesíthető legyen. S valóban nyújtott is. Ezen eszköz, ezen mód az — egyesülés, az egyesületi uton való munkálkodás. Mert a mire gyenge, elégtelen az egyén akaráta, ereje, elég erős s teljesen, vagy ha nem is, legalább kielégítőleg elég az egyéneké; és a minek viselésétől visszariad az egyes, meggyőzi azt a társaság. Az eszme pedig, mely bágyadtan hajlja le fejét a személyi akarási gyenge vagy épen semmi támaszt nem nyújtó párnájára, nagygyá, erőssé, de sőt óriássá fejlődhetik a nyilvánosság kebelében, ha kedvező viszonyok az emberiség közkincsévé varázsolják. Mert a feledékenységgel, a közönnyel éltezője a szétszóródás, az egyediség, megölő betűje az egyesülés. S ha Isten parancsolá a végtelen haladást, Isten teremté. Ő alkotá annak legelső alapfeltételét, úgyszólván egyedüli istápolóját — az egyesülést.

S vajjon a katolikus önludat hiányának első oka, nem az egyesülés, az egyesületi élet, a vállvetett működés pangása-e? Vagy tán ezen ok csak látszólagos s inkább egy mélyebben fekvő ok következménye, okozata csupán? Mi azt hisszük igen. S e mélyebben fekvő ok, nézetünk szerint: a *kath hitoktatás helytelen mód-szere csupán!*

Tanügyi Szemle.

Rovatvezető: Gyürky Ödön.

A kisdedővási törvényjavaslat.

III.

A előttünk fekvő törvényjavaslat pedig mindakét szempontból tekintve, nemcsak ellenkezik a szülők és az egyház természetes jogával és kötelességével, de következményeiben, kihatásaiban még kimondhatatlan veszélyeket is rejt magában. Ellenkezik a szülők természetes jogával, midőn kimondja a kisdedővók latogatásának kötelező voltát, midőn pénzbirság vagy egyéb büntetés terhe mellett kiragadja a gyermeket a szülők karjaiból, kiragadja a zsenge életkorban, a gyermekégs első éveiben, midőn a külbenyomások a legmélyebben hatnak be a gyermeki kebelbe, midőn a tulajdonképeni nevelés a legeredményesebb munkát végezheti, midőn a gyermeknek legnagyobb szüksége van a szülői nevelésre és gondozásra.

Nem egyéb ez, mint rejtett proklamálása annak az elvnek, hogy a gyermek az állam tulajdona, hogy az államnak joga van ahhoz már alig születése után, hogy elveheti azt a szülőktől s nevelheti a maga céljaira. Rosszabb ez az eljárás annál, mely Spartában divott, hol csak a hatodik évben mertek hozzá nyulni

a gyermekekhez. Sőt rosszabb az ó-kori népek ama szokásánál is, hogy a gyermeket születése után megvizsgálták, s a testileg szűk nyát vagy hibásat felnőni nem engedték. Mert akkor az állam a gyermeknek csak testéhez formált jogot, most pedig a lelket, a hitet, a vallást akarja benne tönkretetni, megsemmisíteni.

A szóban lévő törvényjavaslat ugyanis azokon a helyeken hol magánosok vagy a felekezetek nem állitnak fel kisdedővodákat, állami kisdedővók fellitását szándékolja. Állami, vagyis felekezetenlküli intézeteket a modern pedagógia e legújabb monstrumait, hol az óvó és óvónő lehet kalvinista vagy lutheránus, zsidó, vagy akár mohamedán, hol a gyermekek „imaszerű fohászokat” fognak tanulni, de a melyekben nem lesz sem Krisztus, sem a Boldogságos Szűz, sem az Örző-angyal, sem a Vedő-szent: — s ezekbe az intézetekbe fognak kényszeríteni, erőszakkal, büntetésekkel ezekben az óvodákba fognak beerőszkolni a katolikus családok gyermekeit, a katolikus gyermekeket, hogy korán elvessék sziveikben a vallásos közönyösség, a felekezetenlkülség, a hitelenség átkos dudvait. Hogy a mit az egyetemekkel, a közép iskolákkal stb. még hála Istennek nem bírtak elérni, megkísérleljék az állami kisdedővókkal, a pozitív vallás és elsősorban a katolikus vallás teljes kiszorítását, végleges meggyöngyítését.

Nem, mi elvben nem vagyunk ellenségei a kisdedővó intézeteknek. Hiszen mint minden jó intézmény ezen a világon, ez is katolikus eredetű. Nálunk pedig emellett még sok más, nemzeti, politikai, egészségügyi érdek is követeli azokat. De tudjuk nagyon jól azt a pedagógiai elvet, azt az igazságot, mit semmiféle fröbelkedés nem képes megdönteni: *hogy minden kisdedővó intézet csak akkor lehet jó, akkor felel meg céljának, ha a család-nak képmása, folytatása, segítője az, de semmi egyéb. Amde a mint nincs felekezetenlküli család úgy nem lehet felekezetenlküli kisdedővó sem. A mint nincs, nem lehet anya, ki gyermekét csak imaszerű fohászokra tanítaná, úgy nem lehet kisdedővó, gyermekmenhely sem honnét a katolikus gyermek száműzve látná az Aoe Máriát, a Credot, feszületet, a szentképeket, s a család, a katolikus családi nevelés egyéb eszközeit.* Ha van vagy lesz ilyen házunkban is, az alapszában jogtalan, természetellenes, következményeiben erkölcs-telen és bűnös intézmény leend. — Kapujára felirhatjuk a szentírás ama rettenetes szövegét: „Jaj azoknak, — kik csak egyet is a gyermekek közöl megbörtánkoztatnak.”

Csodáljuk tehát azon katolikus férfiakat, igen csodáljuk azon katolikus egyházi férfiakat, kik a törvényjavaslat ügyében összehívott anketten megjelenve, nem veték vagy nem akarták észrevenni a javaslatban rejlő ölü mérget, mely minden vallásos nevelést képes alapjában megsemmisíteni. Ez ellen tiltakozni kötelességük nekik, kötelességünk nekünk és kötelessége mindenkinek, ki vallásához, egyházához még hű, s gyermekei vallásos nevelését szívén viseli.

Testi nevelés a külföldön.

A testi nevelés érdekében nálunk legújabbán megindult mozgalom, a külföldön már régebbi keletű és sok érdekes, megfigyelésre méltó nézetet hozott napi rendre. Franciaország fővárosában még a múlt évben alapított M. Godart angol módra, athletikai alapon egy egész külön iskolát, melyről Jules Simon ezt a jellemző nyilatkozatot tette. „Csak azt sajnálom, hogy nem vagyok tizenöt éves s nem lehetek Godart intézetének növendéke.”

Legújabbán a külföld több helyéről vesznük ismét értesüléseket a testi nevelés érdekében megindult mozgalmakról. Így Borsoszló város elemi népiskolaiban, a jövő tanév kezdetével ugy ké-szülnek módosítani a tantervet, hogy abban az ifjusági játékoknak is helyük legyen. Az alsóbb osztályokban e czélra hetenként két félórát fognak fordítani, míg a felsőbb osztályokban, a leány iskoláknál hetenként négy órát fognak szentelni erre a czélra, a fiú iskolákban pedig a tanórák egy jó részét. Hamburgban az iskolai bizottság megkereste a város tanácsát az iránt, hogy a város külföldön helyen játszó tereket rendezzen be, hol az ifjuság felügyelet alatt szórakozást találjon és testedző mozgást tegyen. Javasolta továbbá, hogy az ifjuság ingyenes, szabad használatára korcsolyázó pályákat létesítsen. Görliitz városban pedig az ottani ifjusági játékok megismertetése végett nyolcz napi tanfolyamot rendeznek, melyen az internátusok vezetői s a képezdék tanítói fognak részt venni.

Törvényjavaslat a görög-nyelv tanításáról.

Csáky miniszter a mult hó 21-én terjesztette végre a képviselőház elé sokáig tervezett és még többet emlegetett törvényjavaslatát a görögnyelv tanításának tárgyában. — A hírlapi tudósítások kiemelték, hogy az egész ház osztatlan tetszéssel és lelkesedéssel fogadta a miniszter előterjesztését. Azt azonban elfelejtették megmagyarázni, hogy ez a tetszés és helyeslés a pedagógus-törvényhozóktól, vagy inkább csak a mamák szelid uralma alatt álló családapáktól származott-e, kiknek a családi tüzheynél lett meghagyva, hogy az elkényeztetett kedvenczek iskolai terhén némi-leg könytsenek.

Mert hát a tanúgyhoz érték bizony nem sok örülni valót találnak ebben a javaslatban. Nem, még a legnagyobb antifellének sem, a kik hallani sem akarnak a görögnyelv tanításáról. Levén ez az egész javaslat csak olyan toldás-foldás, csak olyan akar is meg nem is; következményeiben a mily káros, ép oly veszélyes, pedagógiai szempontból a lehető leghelytelenebb. — Az első paragrafusban ugyanis kimondja: „A gimnáziumi tanulók a görögnyelv és irodalom tanulására nem kötelezettek.“ Csak az fogja tehát tanulni, a ki akarja, a ki önként, szabadon választja magának tantergyul. A 4. §-ban azonban már megszorítja ezt a szabad elhatározást azzal: „hogy az oly gimnáziumi tanulók, kik a görögnyelv és irodalom elhagyásával végeztek tanfolyamukat s tették le érettségi vizsgálatukat, a tudomány egyetem és egyéb főiskolák hittudományi, úgy minden bölcsészeti, történelmi és nyelvészeti szakaira föl nem vehetők.“

Ha a miniszter egyszerűen eltörülte volna a görögnyelv tanítását, még megtudnók érteni valahogy. Ez lehet meggyőződés, lehet felfogás dolga, lehet elvi kérdés, utilitárius szempont, pedagógiai bölcsesség, vagy akármí a világon, de mégis érthető, mégis megmagyarázható. De annak tanulását egy 14 éves gyermek szabad elhatározására bízni s azt mégis némely életpályák föltételeként jelölni meg, ez olyan intézkedés, melyet megérteni, melyet észszel fölérni képesek nem vagyunk, mely a lehető legkárosabb, legveszélyesebb következményeket foglalja magában. Vagy nem tudja a miniszter ur azt, hogy egy 14—15 éves gyermek, ki még tehetségeinek, hajlamainak, érzelmeinek kifejlődési korszakában van, nem tudhatja, nem is sejtheti, az intelligencia, a tudományos életpályák melyike lesz legalkalmasabb, legmegfelelőbb ez ő hajlamainak, tehetségeinek, de sőt külső körülményeinek is s így speciálisnak azok egyikére sem készülhet elő? Hiszen csak nem születetik, mindenki kilenczágú koronával díszített bölcsöben, hol előre megálmodhatja, hogy egykor Magyarország kultuszminiszterévé lévén nincs semmi szüksége a klasszikai tanulmányokra!

Igaz, a javaslat megengedi azt, hogy ha valaki nem is tanulta a görögnyelvet s később mégis olyan életpályára akarna lépni, hol ez megköveteltetik, hogy akkor a görögnyelvből pótlóerőséget tessen. De hát nem gondolt-e a miniszter ur azon akadályokra, melyek ennek megtevésében a legtöbb tanuló akadályozzák, melyek a legtöbb tanulóval majdnem legyőzhetetlenek? A közép tehetségű tanulókra, kik a többi tantárgy mellett, a görögnyelv egész anyagából egyszerre elkészülni nem képesek. A szegény tanulókra, kik erre sem időt, sem költséget nem fordíthatnak. Nem lesz-e ezek legnagyobb része kénytelen a hajlamaikkal ellenkező életpályán megmaradni? Nem lesz-e aztán ezek legnagyobb része céltelvezett, önmagával meg hasonlott. A pesszimizmus miazmaival telített szerencsétlen és holdogtalan.

De eltekintve ezektől, káros és helytelen a törvényjavaslatnak emez intézkedése még azért is, mert ezáltal csak még jobban beleviszi középiskolai nevelésünkbe azt az utilitárius szellemet, mely már eddigelé is annyira dominált. Azt az utilitárius szellemet, mely csakis a egyes tantárgyak anyagi hasznára néz, a jövedelemre, melyet egykor belőlük húzhat, a fizetés nagyságára, melyet a választandó életpályán elérhet. Mintegy kényszerítve a gyermeket már a gyermekszobában az életpályák között választani, figyelmüket már korán azok anyagi oldalára fordítja, kiölvén szívükben a nemzeti, a morális idealizmus minden csiráját; álmaikat a tündérek ragyogó csoportja helyett fizetési ivekkel népesíti be s az égi fényben tündöklő karácsonyest helyett a hónap eseljét vonja be varázssugarakkal. — Mindegyre jobban eltávolítva Rousseauunk ama helyes elvétől, hogy mindennekelőtt neveljünk embert, mert csak az igazi emberből lesz igazi pap, tudós, katona stb.

Hasonlóképen káros a javaslat még didaktikai szempontból is. Azok ugyanis, a kik görögül nem tanulnak, más tantárgyakat fognak tanulni, mint görög irodalmat, rajzot és különösen a magyar irodalmat bővebben. Hogyan fogják azokban beosztani a tan-

anyagot, hogy fogják szétoztani a két rész között, hogy fogják azt majd methodikailag kezelni, arról a törvényjavaslat indokolása nem szól semmit. Pedig kíváncsiak vagyunk arra nagyon. Valamint élénk érdeklődéssel tekintünk azokra a nem sokára megjelenendő irodalomtörténeti kézi könyvekre is melyek czimlapjára oda lesz nyomtatva „Görögül tanulók“ és „Görögül nem tanulók“ számrára.

Betetőzi mindezt a törvényjavaslat azon intézkedése, hogy az autonóm felekezetek, az általuk fenntartott középiskolákban csinálhatnak a göröggel a mi nekik tetszik. Lehet kötelező is, meg nem is, a mint akarják, a miniszter egy cseppet nem törődik vele. A mi legjobban mutatja, hogy nem valami pedagógiai szükséglet, nem a tudáson alapuló meggyőződés hozta létre az egész javaslatot, hanem csak amolyan dilettans reformerkedés. Vagy talán a Fenyvessy ismert interpellációjának akart eleget tenni a miniszter úr? Valaki még kúszheli, hogy a „mérsékelttel“ konspirál. Annyi azonban bizonyos, hogy az oly fennen hirdetett egységes középiskola felé nem hogy közeledni, hanem inkább távolodunk tőle. Eddig volt kettő, most már lesz három: reálisok, gimnázium kötelező görög- és gimnázium nem kötelező görög-.

Kath. tanítók országos árva-háza és menedékháza.

Isten segítségével, a nemes szívű emberek pártfogásával, nem sokára elfogjuk érni talán már azt is, hogy az ország fővárosában a katolikus tanítók árvái s a nevelés nehéz munkájában elaggott, kifáradt kath. tanítók részére egy országos árva-ház és menedékház létesüljön. A „Népevelő“ érdemes szerkesztője, dr. Komlóssy Ferencz orsz. képviselő, kinek a tanítók érdekében kifejtett működését már is annyi eredmény ékesíti, indított legközelebb ez ügyben lelkes mozgalmat, felhívást tévén közé lapjában ez eszme érdekében. S a szó amint lászik meghallgattatásra talált, a gyűjtés megindult s folyik serényen.

Hisszük és reméljük is, hogy az eszme nem lesz elvetve, a lelkesedés lobbot vetett lángja nem fog kialudni. Hogy a szavát követni fogja a tett, a tettet kísérni fogja a kitartás, s a kitartást koronázní fogja a siker. Hisszük és várjuk ezt aannál is inkább, mert a megindult mozgalomban mi csiráját szerelnök látni az ország fővárosában létrejövő s az árva-házban s menedékházban kívül az összes kath. népevelés körét magába foglaló nagy országos, katolikus pedagógiumnak is.

T A R T O Z A

PAUER JÁNOS

püspök és akadémiai levelező tag emlékezete.*

— Dr. CZOBOR BÉLA akad. lev. tagtól. —

Akadémiánk alapszabályaiban kegyeletes megemlékezést rendel elhunyt tagjai fölött, hogy tudományos életünk fejlődésére tényezőként közreműködött munkásainak érdemeit, irodalmi hatását a nagyokonban feltüntetve, a maga részéről is letegye az elköltözötték ravatalára elismerése koszorúját.

Valahányszor ezen emelvényt gyszlepel borítja, s az emlékezet szövetségét mellette meggyújtva, elhalt tagjaink szellemét magunk elé idézzük: méltó okunk van a könyezésre, mert ismét kidőlő sorainkból egy munkás kéz, pihenni tért egy tevékeny elme, minőkre e hazának nagy szüksége van. A ki — barcsak porszemmel is — hozzájárult kulturális fejlődésünk nagyfontosságú kiépítéséhez, méltán megérdemli hálanakat, kegyeletünk őszinte adóját.

A halás emlékezet lerovásánál azonban óvakodnunk kell minden túlzástól. Nagy tévedés, sőt helytelen eljárás kész kerettel állni elő s abba illeszteni be a kegyeletünk tárgyát képező alakot, mert ily ferde eljárás mellett gyakran megcsik, hogy a nagy keretbe foglalt egységiség veszít jelentőségéből s érdemeit méltatása helyett kicsinylés jut neki osztályrészül; avagy — a mi még gyakoribb eset — a nagyszabású keret erőszakolt kitöltésénél az alakot fosztjuk meg egységisége ismert körvonalaival. A keret ki lesz töltve: de az alakra nem ismerünk reá, a mit az elköltözöttnek emléke irányában köteles kegyelettel összeegyeztetni még kevésbbé tudnék.

* Kivonat a 62 oldalra terjedő tanulmányból, mely a bold püspök kiütően sikerült arcképevel ékítve jelent meg. Ára 60 kr.

Tek. Akadémia! Tudományos életünk közterén, társulatainkban, egyesületinkben mindenütt megférnek a tehetségek különböző fokozatai egymás mellett, sőt közös célra törekvő munkásságukban egymást kölcsönösen ki is egészítik. A lángelme körül a szorgalmas kezek egész csoportja nyer alkalmazást és működési teret; a nagyobb tehetségek mellett a szerényebbek is becsülésre számíthatnak, ha képességek összes talentumaival vesznek részt hazánk szellemi emelkedésének nagy munkájában. Akadémiánk felszabadot meghaladó tevékenységében oly képet tár elénk, melynek egy célra — a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése- és terjesztése — törekvő összhangzatos benyomása, körvonalalában és színtartásában, működő tagjainak tehetségétől és szorgalmától függ. Mint az elemekből szerkesztett mozaik, színeinek változata- és intenzivitásával a szerint és ott köti le figyelmünket, hol a körvonalakká csoportosított kockák rajzában nyilvánuló mesteri vonások jelentkeznek, s mintegy kiemelkednek a háttérrel szolgáló alapból. A kép által előidéztet benyomás akkor tetszetős, ha minden kocka saját helyén van és azt teljesen kitölti. A kőknek működése, egy emberöltőn át teljesített munkája csak egy kockával járult e kép teljessé tételéhez és hatása emlékezéshez: a mikor e kocka a keretből kihull, kegyelettel akkor bánunk el vele, ha nem tűntetjük föl nagyobbak az őrt, melyet hátrahagyott s értéke szerint — vonatkozással teljesített feladataira — méltányoljuk.

Ma, midőn a Tek. Akadémia II. osztálya bizalmából e helyre lépve, Akadémiánk egyik elhalt levelező tagja, néhai Pauer János székesfehérvári püspök fölött emlékbeszédet mondok, feladatokat könyvünök nem merem mondani. A nehézség oka nem érdemei hiányában rejlik, mert közéletünk terén kimagasló állást töltött be, irodalmi munkásságának gyökerei pedig felszabadalmi mélyebbre hatoltak, első nagyobb művét e. m. kir. Tud. Egyetem már jóval négy évtized előtt megszorította meg, a toll meg halálakor hullott ki kezeiből: hanem a nehézség okát azon személyes viszonyban látom és érzem, melyben a boldogulttal gyermekésem éveitől kezdve állottam.

Elmondhatom, hogy szemei előtt nőtem föl, első buzdításai melegét éreztem, egyházi és tudományos pályámra kiható tanulmányaimban neki sokat köszönök, a ki növendék-koromban számomra megnyitotta a magasabb kiművelés kapuit, az egyetemet; életem további folyásában lepten-nyomon jóságával tetezven el, fokozta szívem mélyen érzett halálját.

Méltán aggódom tehát, ha valjón a hála- és kegyeletérzése nem fogja-e túlszokra ragadni gondolataimat és tollamat most, midőn egy ily tekintélyes testület megbízásából és nevében szólanom kiüntetésnek tartom.

I.

Pauer János *) nevelésére jótékony befolyást gyakorolt azon körülmény, hogy Simonyi Pál székesfehérvári nagyprépost a tehetséges, szerény modorú ifjút megszeretvén, felkarolta. Az atya halálával korán felarvaságra jutott gyermekét özvegy édes anyja — kevés vagyonkajából — nem lett volna képes tudományos pályára előkészíteni, valamint hogy már öccsét iparosnak kényszerült adni, ha a nemeslelkű párfogó saját oldala mellé nem emeli s jótékony-sága teljében nem részesíti.

A középkori szerzetes és világi iskolák maradványának tekintetű egyházi praelatusaink, kanonokjaink azon dicséretes szokása, — kár, hogy vidékekkint immár eltűnedezni látszik, — melynélfogva tehetséges ifjakat, néha hármással is, gyámolító pártfogásukba véve, iskolázatásuk alatt minden szükségessel ellátták. A székesgyházak mellett levő káptalanokban hajdan — a mikor a tridentini zsinat előtt általán még papnevelő-intézetünk nem voltak — így nevelkedtek az ifjak papjelöltökké és papokká. így szereztek meg magoknak a választott pályához megkívántot ismereteket. A nemeslelkű pártfogó jótéteményeiben az anyagi ellátás, lakás és élelem kiszolgáltatásán kívül kiterjeszté figyelme az ifjak szellemi fejlődésének egyengetésére is, mely iskolai tanulmányai ellenőrzéséből s az önképzés irányításának gondot és veszélyeséget igénylő munkájából állott.

Mai arvhazaink és táptintézetünk ingyenes helyei, ámbár sokatérő jótéteménytel képeznek a szerencsés gyámoltakra, az ily pártfogók közvetlen istápolásánál mégis jóval jelentéktelenebbek. Hiányzik belőlök a közvetlen, mondhatni atyai irányító szellem befolyása és áldása, melyet egy-két növendékkel a nevelő sokkal intenzívebben képes éreztetni, mint az intézeti különféle hajlamú és természetű ifjak egész rajával.

*) Született 1814-ben, augusztus elsején Ráczkevény (Pestm.) polgári szülőktől. Atyja György, anyja Versey Julianna volt.

Simonyi prépost kimagasló egyéni tulajdonainál és ritka műveltségénél fogva a vezető, irányító nemes szerepre születni látszott. A kalazanti sz. József szabályait követő piaristák — miként századunk derekái magyarul jellemzően neveznék szokták: „Kegyes Oskolák-rend” — adtak meg neveléséhez az alapot, kik közé életét és munkásságát a tanítás és nevelés kettős feladatára avatandó, zsenge korában már belépett. A II. József császár reform-izmével kapcsolatban eltűrt szerződés-rendek tagjai, áldozatok és fogadalmukkal lekötött növendékek egy nagyobb része a világi papság kötelekébe kérte fölvetelét. Közűk volt Simonyi is, a ki több éven át működött a piarista-rendben, a nélkül, hogy fölszentelték volna.

Milassin Miklós, Székesfehérvár második püspöke fölvette őt egyházmegyéje növendékei közé, s hogy magasabb kiművelésére neki tért engedjen, Romába, a „Collegium Germanico-Hungaricum”-ba küldte, honnét tanulmányai végeztével a hit- és egyháziog-tudori kettős koszorúval tért vissza egyenesi püspöke mellé, titkári minőségben. Kiváló személyi tulajdonai gyors emelkedést biztosítottak neki pályáján. Pár év múlva a székesfehérvári papnevelde első igazgatója, majd 1806-ban kanonokká és tizennégy év múltán nagyprépostá lón.

Ily férfi oldala mellé helyezte a Gondviselés Pauer, a kit a klasszikus s modern irodalom termékeivel pártfogója megismertetvén, irodalmi zsenek készítésére serkente. — Simonyi prépostnak buzdításait a zircz-cisterci hazafias érzelmű rend tagjai, kik már ez időtájt a székesfehérvári gimnáziumot tanerővel ellátták, sokszorosán visszhangozták. A prépost könyvtárából Kisfaludy, Vörösmarty, Dugonics. Gvadányi munkái, valamint a Tudományos Gyűjteménynek havonként megjelenő füzetei és a hazai hírlapok kedvenc olvasmányait képeztek. Tanárai közül leghalásabbban Szegh Pálra emlékezett vissza, a ki a szónoklati osztályban nemesak buzdítója, de ritka jó, tapintatos bánásmódja által egyik irányítója is volt.

Van egy korszak életünkben, melyre mindnyájan nagy örömmel emlékezünk vissza. A gyermekkorból, az ifjúba való átmenet ez, melyben a fejlődéssel lépést tartó képzetek lelkünknek rokonszenvét, előszeretét a költészet felé irányítják. Nemesak a klasszikus költők magasán szárnyaló dalait, hanem a köznapi tehetségek termékeit is egyenlő mohósággal siet élvezni kora ezen szakában az ifjú, sőt mintegy hivatást érez a lant húrjainak megpengetésére is.

Alig van közöttünk valaki, a ki ezt ifjú korában el ne követte volna; alig olyan, a ki szívesen ne emlékezzen rá.

Pauer Simonyi prépost buzdítására többször hozzáült a verseléshez. sőt az útmutatója véleménye szerint sikerültebbnek látszó termékeket a „Társalkodó”-ba be is küldötte. Az a bibelédés, melylyel irodalmi első vezetője őt kitüntette, sokkal nagyobb ösztönzésül szolgált a kezdőnek, mint talán a szerénysége érzetében alig remélt siker, hogy költeményei közül egyiket-másikat kinyomatva lássa.

Gymnáziumi tanulmányainak befejeztével 1833-ban, ifjú életének folyásában némi fordulat áll be, Simonyi prépost házat, mely neki második családi tűzhelyévé lón, hol a korán sírba szállott atya szeretetének elvesztését enyhítő jótétemények sugara könyűt felszártották, el kellett hagynia. Végzett tanulmányai már teljesen kimerítették a programot, melylyel Székesfehérvár városának tanintézetéi akkortájt ifjainknak szolgálhattak. A hat osztályból álló gymnázium ércanokaiból a magasabb művelődésre, a tudományos pályákra készülő ifjak az egyetemi bölcsészeti tanfolyamokat keresték föl. Pauer is — nyilván pártfogójának segélyezése mellett, kinek atyai hajlékát igen, de kegyeit el nem veszté. — a fővárosba sietett, hol magát a kir. egyetem hallgatói közé fölvetette.

Tanulmányai közben fennmaradt idejét ekkor is kitarással önképzésére fordítá, a mi egyrészlő tudományos és költészeti tartalmú kötetek szorgalmas olvasásából, kivonatok és jegyzetek szerkesztéséből, másrészlő pedig irodalmi dolgozatok, köztük alkalmi versek készítéséből állott. Ez utóbbiak némelyikét közölte is Galvácszal, a „Hazai s Külföldi Tudósítások” szerkesztőjével, a „Hasznos mulatságokban” leendő kiadás céljából. Ugyanekkor a klasszikus termékek iránt érzelt előszeretete Horaciusz ódái felé terelik figyelme s azok kizűlnéhányát — mint maga említi feljegyzéseiben — „vízei versekben” magyarrá fordít.

Bölcsészeti tanulmányait befejezvén, a mi ifjainknak mai nap-ság anyai tűnődést, habozást és kapkodást szokott okozni, az élet-pálya választása, őt nem hozza zavarba. A szülői házban nőtt első nevelése, jótévéjének, Simonyi nagyprépostnak irányító szellemé már rég elhatározással elérték szelid lelkében a választást, melylyel jövője pályáján haladni kívánt. Horváth János székesfehérvári püspök (a híres hahóti apát és szónok) a jelentkező ifjút

1834-ben fölvette egyházmegyéje papjelöltjei közé. A bécsi Pazma-neum és a pesti központi papnevelésben két-két hely lévén a székesfehérvári egyházmegye növendékei részére, Pauer fölvetése oly rossz időben történt, hogy a helyek betöltve lévén, a jeles előképzettséggel bíró ifjút magasabb kiképzetésre céljából egyetemre küldeni, lehetetlen volt. Így történt, hogy a püspöki székváros papnevelő-intézetében kellett hallgatnia a hittudományoknak mind a négy évi folyamát.

Ha talán az egyetemi tanulmányok színvonala felé vonzódní látszó ifjúnak eleinte fájón eshetett is a magasabb kiképzéstől való eleste, annál inkább fokozta tettejét és sarkalta őt az önképzés munkájának folytatására.

A mit — lehet — kezdetben szerencsétlenségnek tartott, további emelkedésének és méltánylásának lón kutféjévé. A székesfehérvári papnevelde igazgatója már 1835-ben Farkas Imre kanonok kezeire lón bízva, a kit szelid lelkiületeáel fogva haláláig „szelid Farkas“-nak neveztek. ellentelben Farkas Ferencz kanonokkal, későbbi nagyrépósttal, a kinek nyers, haragos modora miatt „vad“ jelzőt adtak kortársai.

Az a bizalmas viszony, mely a papnevelő-intézet helyes és okos vezetője, igazgatója és a növendékek között létrejő, leginkább hasonlít a szülő és gyermek, a jóakaró barát, méltányos nevelő és nyílt szívű tanítvány egymáshoz való viszonyához. A növendék belséjének teljes kiismerése az alap, melyre építenie szabad. A külsőséggel kendőzött, rejtelmeket ápoló szívek homokján minden jóakaró építési terv romhalmazzá dül össze.

Pauerl ily bizalmas természetű tanítványi viszony alapján ismerte föl jellemében, tehetségében és szorgalmában az intézet igazgatója. Rokon elkülentük hozta és kapcsolta együvé őket. Tizenhét év után az igazgatóból lett püspöknek első teendője volt kedvelt tanítványát saját oldala mellé emelni s az egyházmegye kormányzatába — titkári minőségben — beavatni.

A hittudományai tanulmányok mellett, a székesfehérvári papnevelő intézet tagjai közül többen serényen foglalkoztak tudományos irányú önképzéssel és irodalmi kísérletekkel. Az a hagyományos szellem, mely hazafias lángra lobbantá 1814-ben a székesfehérvári kispapokat s irodalomtörténetileg nevezetes eseményt eredményezett — midőn Bérzsenyi verseit a pesti növendékpapokhoz csatlakozva, saját költségükön kiadták — nem halt ki, hanem nemzedékről-nemzedékre szállott át örökség gyanánt. Pauer Stein epigrammáinak gyűjteményét*) fordítgálá s e munkája mellett szorgalmasan olvasott, jegyzeteket és kivonatokat készíttetett.

A négy évi theologiai cursust után, 1838-ban augusztus hó 19-ikén püspöke, s zala i báró Barkóczy László által áldozó pappá szenteltetvén, másnap sz. István király ünnepén tartá meg első miséjét, elvonultságra hajlandó természetét jellemzőleg, nem a püspöki székvárosban, hol e napon nagy ünnepély szokott tartatni, hanem egy félreeső faluban, Tökölén.

A fiatal levitanak első működése teréről főpásztora Csékvárt jelölő ki, hová kápláni minőségben küldetett. Ebben is szerencsésje volt. Csakvár urai, az Eszterházy grófok mindenkor nagyon érintkeztek papjaikkal, kiket kastélyukban örömmel láttak. „Őn — kivált a fiatalabb — papok kiművelésére nagy befolyással szokott lenni. Különben maga az esperes-plebánus is, Lezso András, kinek oldala mellett három évig működött művelt, lelkes pap volt, a kinek dicséretére szolgálhat, hogy teljes harminczkilenc évig, egész halála napjáig — apáti és kanonoki cízzmel kitüntetve — megmaradt plebániaja híveinek vezetőjeként. Pauer káplánkodási éveire a kötelmeivel kapcsolatos irodalmi munkásságnak néhány terméke esik. Ezen idő alatt fordította le Parizek több kiadást ért „Religion der Unmündigen“ című munkáját, továbbá esperese oldalán tapasztalván a falusi iskoláknak hiányait, vidékenkint szomorú állapotát, 1840-ben „a falusi iskolákról“ szóló értekezését írta meg, mely ugyanazon évben a „Jelenkor“ melléklapjában a „Társalkodó-ban**) meg is jelent. Kiváló buzgósággal szolgált egyik értekezésének („A népek vallás- és erkölcsi neveléséről“) főpásztora részéről nyilvánult elismerő méltánylata, a mit az egyházmegyei hivatal által kitűzött kérdésre benyújtott dolgozat homlokára püspöke sajátkezűleg írt reá. Ime, sokszor egy ily csekélységnek látszó figyelem sokkal jobban esik a törekvő ifjúnak, mint az anyagi jutalom.

*) „Anthologia Epigrammatum Latinorum recentioris aevi“ Bécs, 1816. 8. rélt.

**) 27. és 28. szám.

Vegyes közlemények.

A budai kath. legényegylet múlt vasárnap ünnepelte fennállása huszonkettedik évfordulóját. Délelőtt 9-kor a ft. kapuczinus atyák templomában ünnepélyes hála istentisztelet volt, mely után a szent beszédet *Riesz* jézustársasági atya tartotta, intvén a munka embereit, hogy keresztény életmód, a parancsolatok szoros betartása által igyekezzenek kitűnni. Este az egylet helyiségeiben *Kolpingnak*, a cipész legényből lett lángbuzgalmú papnak, kit a kath. legény egyletek eszméjének felvetése és megtestesítése hirdet az utókor előtt nagyank, életfolyamát mutatták be sikerült néprádmában. A komoly hangulatú darabot Kántor Lajos elnök talpra esett beszéde előzte meg. A sikerült színelőadást, mely tanulságos részletekben bővelkedik, az előadó és rendező talentummal dicsekvő, faradhatlan műkedvelő, T. Klotzbüchel hivatalnok úr, az egylet iránt való jóindulatból rendezte.

A szepes-remetel Rablókról a Turisták Lapjában érdekes kis mondat olvassunk. Os időkben a Rablók tövében egy — ma már betemetett — barlangban sok rabló tanyázott. kiknek élén igen szép, erőteljes, de rendkívül kegyetlen és vérgőzű főnök állott. A rablókról az a monda élt a nép ajkán, hogy töménytelen kincssek, arany, ezüst és drágakövek birtokában vannak; de barlangjukat nem bírta senkiesem megtalálni. Rabláisuk kétségbe ejtették a vidék lakosságát, a mely hiába kutatta hollétüket. Annál nehezebb volt nyomukra akadni, mivel alruhában a társadalom legelőkelőbb köreibé is bejutottak. Így történt, hogy a rablófőnök egy gazdag földesúr gyönyörű leányával ismerkedett meg, a ki szerelmét viszonzotta s mivel szülei azt elenezték, vele a szülői háztól megszökött. De a midőn a szaguldó paripa a leányt s a főnököt a barlang felé vitte, a leány megbánta tettét s visszakivánczolt szüleihez. Az ismeretlen lovag hajthatatlan maradt; a leány szemeit bekötve, félig holt állapotban hozta a barlangba. Ekkor a rablófőnök a leányt fehér barátságába öntöztette s társának meghagyta, hogy vele kiméletesen bánjanak. A szegény leánynak csak este volt szabad a barlangot elhagynia s ha vele emberek találkoztak, azok kísértetet vélték benne felismerni s ijedve menekültek. A környék lakossága ezért kerülni kezdé a Rablókövet s így a leány szabadulást alig remélhetett. A leány szülei soká keresztekék elveszett gyermeküket s egy izben a Rablók tájára is eljutottak. Midőn a leány — hosszú idő óta először — ismét embereket látott közeledni, segítségért kiáltott s a búsuló anya már távolról megismerte elveszett gyermekének javjeszékélő hangját. A leány megszabadulásával a rablók tanjája fel levén fedezve, a rablók messze elmenekültek, a boldog szülők pedig a barlangot betemetették s helyére kápolnát építettek, melyhez ma is sok ember zarándokol, hálál adva az isteni Gondviselésnek, mely az ártatlanságot mindenkor hathatós védelmében részesíti.

A szalczburgi káptalan ősi jögon önmaga választja érsekét. A választás mint értesülünk, ha csak rendkívüli körülmény közbe nem jön f. hó 20-án lesz.

Az Isteni szeretet leányai Bécsben örvendetesen megszilárdultak. M. hó 22-én, mint Mária Valéria főherceggasszony születése napján, Ferencz Salvátor főherceggel és számos főrangú úr és hölgy jelenlétében tettek le a Jaquin-utczában, a nővénykert közelében épüldő templomuk alapkövét. Isten bő áldása kísérje működésüket!

Hohenlohe Károly herceg Hohenlohe Lajos legifjabb fia a papi pályára lépett s m. hó 14-én vette fel gr. Schönborn bíboros kezéből a kisebb rendeket.

Czivil-temetés volt nemrégiben a belgiumi *Romséban*. Egy szabadkőmives mérnököt kísérték hozza méltó társai a temetőbe — természetesen, már a hogy az vallásos dolgokkal nem foglalkozó titkos társulathoz illik — pap és egyházi beszterelés nélkül. A sirnál egy t. szabadkőmives beszédet tartott, melynek tenorját a következő szavak adták meg: Ha az a gyöngye fejű asszony nép nem lenne, mely remegve hunyáskodik meg az Isten költött eszméje előtt, akkor a haladás útja, mely célunk, nem lenne oly sok gattal telve s fényünk a felvilágosodás elleneit teljesen felvilágosítana. Ha ez áll, akkor az egyszer mi is azt mondjuk, hogy az asszony — szükségé rosz.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG BUDAPESTEN.

I. TŰZ-, SZALLÍTMÁNY- ÉS JÉGBIZTOSÍTÁSI ÜZLETT. VAGYON BEVÉTELEK

Harmincketedik évi zárszámla 1889. január 1-től december 31-ig

Mérleg-számla 1889. december 31-én.

TEHER.

forint	kr	forint	kr	forint	kr
1600839	47	150974		149771	19
101841	20	2,400,000	—	3000000	—
843146	04	1,987,000	frt — kr	2302983	04
123211	45	189,500	m. — st. — sz. — sz.		
448590	31	215,556	frt 25 kr		
830023	80	168,915	frt — kr		
4030	19	398,093	frt — kr		
1771440	86	397,405	frt — kr		
		97,520	frt 16 kr		
		56638	64		
		1210060			
		769451	89		
		20325	72		
		29030	30		
		94704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		
		428402	73		
		635341	3		
		1583897	30		
		397704	81		
		60737	82		

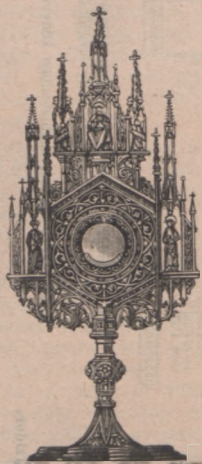
Alapított 1825. évben.

Himzett miseruhák és egyházi szerek gyára
ZAMBACH ÉS MÜLLER

Ö eminentiája a bibornok és Magyarország herceg-primásának szállító.

Bécs, Szent-István-tér 5-ik szám.

Képes árjegyzékek — kívánatra — ingyen és bérmentesen.

Ezen gyár rendkívül lezállított áron szállít mindennemű templomi orgonákat és harmoniumokat, melyek hanguk szépsége és tartós szerkezetük által tűnnek ki. A fizetés feltételei igen előnyösek. Árjegyzékek ingyen küldetnek.

Rövid 16 év alatt közel 300 kisebb, nagyobb orgona került ki műhelyünkől, a mi leginkább bizonyítja annak pontosságát és megbízhatóságát.

Európában legjobbnak elismert és legkedveltebb padlófénymáz a

REICHENFELD-féle

NEGATORIN

egy tartóssága, mint feltűnő szép fénye és könnyű kezelhetősége folytán, azonfelül hathatós óvszert képez a rovarok ellen és hírtja azokat minden padozathól, hol NEGATORIN alkalmaztatik.

Kapható a gyári raktárban:

REICHENFELD N.-nél

Budapesten, VI. Teréz-körút 1 b.

ovábbá minden nagyobb fűszer- és droguista-üzletben. Árak használati utasítással 1 szelencze 1 kilogramm 1 forint, fél kgr. 56 kr.

VÉDJEGY

Bizonyítvány t. Stuflesser Ferdinánd szobrász urnak St.-Ulrich-Gröden (Tirol).

Azon dombormű-keresztet, melyet ön hozzánk pontosan elszállított a jeruzsálem Szent-Megváltóról nevezett kolostor- és plébánia-templom részére volt megrendelve. Ezen küldemény művészies kivitele és az alakok festői csoportosítása folytán általános meglepedésben részesült. Mindenki, még a más hitfelekezetűek is dicsérték a magasztos, szép kivitelét.

Megjegyzendő, miszerint a mű mély vallásos benyomást gyakorol általában minden szemlélőre, úgy hogy nemcsak a szerzetesek, de a barna arabok — kik saját nyelvükön naponként térdelve végzik áhitatos imáikat e keresztút előtt, el vannak ragadtatva a hű és magasztos kivitel felett; annyira, hogy vasárnapokban minden egyes Stácziónál arabok szent énekeket énekelnek a hívők.

Fogadja mindezért legmélyebb köszönetünk nyilvánítását, annyival is inkább, mert a műnek árat, valóban olcsónak ismerjük el!

Ez alkalommal a szent — Szeráfi — külön áldását küldjük önnek Jeruzsálem, 1890. márczius hó 12.

P. Jacobus de Castello M. Custos Terrae Sanctae.
(Sigillum P. Quard. Mont. Sione Cust. T. S.)

Rendkívül olcsó díszmunka!

Dedek Crescens Lajos

A KARTHAUSIAK MAGYARORSZÁGBAN.

A M. T. Akadémia által pályadíjjal jutalmazott mű.

Fraknói Vilmos előzavával és Telegdy László meg Nagy Lázár eredeti rajzaival.

Ára fűzve 2 frt. Díszesen kötve 3 frt.

Megrendelhető a «KATH. EGYHÁZI KOZLÖNY» kiadóhivatalában Budapest, Lipótváros, Lipóttér 9. sz.

Nyomatott Schmidt Sándornál Magyar-utca 4. A „Keresztény Magyarország” betűivel.

Egyházi Értesítő.

A kalocsai bíboros érsek egészsége örvendetesen javult. A minap nagyobb vendég-koszorú ült asztalánál, melynek minden egyes tagjával kedélyes beszélgetést folytatott. Kívánjuk, hogy e javulás ne csak teljes, de tartós is legyen.

A kassai kath. tanítónőképző, mint az egri Népiszkolai tanúgy írja m. hó 16-án szépen sikerült ünnepélyben vett búcsút szeretett igazgatójától. D e s s e w f f y Sándor csanádi püspök ur ömögatól. A tanárkar nevében st. Magócsy Endre papnevelő tanár és int. hioktató klaszikus szép beszédben mondott köszönetet és búcsút. Remek előadásban, valóban festői nyelvezettel emelte ki a távozó igazgató öt évi buzgó munkálkodását az intézet érdekében, megadva lelkes elődjének és mindenkinek az érdemből azt a részt, a mely őket jogosan megilleti; majd a legmelegebb köszönetet fejezte ki ezektől, s az intézetet továbbra is hathatós pártfogására ajánlotta. A változatos műsor minden egyes száma pompásan sikerült s lelkes tapsokra ragadta a díszes és nagy számú közönséget. A rendezés és begyakorlás gondosságáért a legszebb elismerés illeti a tanári kart, az ének- és zene-számok eleven, szabatos előadásáért különösen az intézet fardhatatlan ének- és zenemes-terühözjét Seregdi né Matia Kornélia öröhlgyet. Mielőtt a búcsúünnepély véget ért, D e s s e w f f y, Sándor ömellő-sága szívből jövő köszönetét fejezte ki ez impozáns búcsúért a tanárkarnak, a növendékeknek s Kassa város közönségének. A nemzeti szellemet, melyet mindig követett, kívánja öröklül hagyni az intézetre, melyet áldásával horitva most fájó szívvel kell elhagynia. A méltóságos úr szavait megszakították a könyvek, bizonyítva, mily igaz szeretettel csüngött e városban a mostani csanádi püspök s mily igazán kellett éreznie a válás fájdalmait annak, a kite városban mindenki szeretett. Ily hangulatban végződött az ünnepély. A tanítónőképző-intézet a tanárok és növendékek arczképeivel ellátott díszes albumot nyújtott át emlékül a püspöknek, kinek legalább ez fogja felidézni a kassai szép napokat. Az albumon látható díszes himzést Spatz Vilma intézeti növendék avatott keze dolgozta.

A váci káptalan súlyos veszteség érte. N e s s z v e d a István felsz. püspök, váci nagy prépost m. hó 21-én az Urban elhunyt. A bold. emlékül püspök 1811-ben született. Élete a jótékonyág folytonos láncolatát volt. Peitler püspök halála után hosszabb ideig ő vezette a váci egyházmegyét, mint káptalani helynök. Jótékonyását elsősorban a kath. vallásos iskolák érezték.

A budapesti papság gyászolva állta körül m. hó 25-én, szeretett kártyársának Simon Ferenc Lipót-városi plebánosnak ravatálát. A megboldogult szerény, vissza vonult életet folytatótt a dicső múltjának, a szabadságharczban átélt napjainak emléke képező vigaszát ama hosszú három esztendő alatt, melyet a lórágyon töltött. Életrajzi adatai röviden a következőkben adjuk.

Simon vagonos polgári szülőktől 1818 szeptember 19-én született Budafokon. Gimnáziumi tanulmányait Váczon, papi tanulmányait a nagyszombati papnevelő intézetben végezte s 1842-ben szentelték pappá Rsztergom-

FRIEDL HUBERT

hirdetés-felvételi irodája kath. lapok és folyóiratok számára
Bécs, V. Margarethenplatz 5. sz. alatt
van egyedül és kizárólagosan jogosítva ugy az osztrák-magyar monarchia, mint egész Európából és Amerikából e lapok számára hirdetések felvételére

A szövegnek fogalmazása, a hirdetémények legczélsebb elhelyezése, valamint a Clichék (galvanos) beszerzésére — saját beszerzési áron — a legpontosanban eszközöztetik.

Zum gold Reichsapfel

PSERHOFER J.-féle gyógyszer-tár Bécshben

I. kerület. Singerstrasse 15.

Vértisztító labdacsok ezelőtt **egyetemes labdacso**k neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan igen sok oly betegség létezik, melyben e labdacso csodás hatásukat fényesen bebizonyították. E labdacso általában el vannak terjedve s számtalan orvos által lesznek rendelve. Alig van család, melyben ezen kitűnő háziszerből ne volna készletben. **1 doboz 15 labdacssal 21 kr., 1 tekercs 6 dobozzal 1 frt 5 kr.** bérmentlenül. — Utánvértel elszállítva 1 frt 10 kr. — A pénznek előre beküldése ellen **bérmentes szállítással 1 tekercs labdacso 1 frt 25 kr., 1 tekercs 2 frt 30 kr., 2 tekercs 3 frt 35 kr., 4 tekercs 4 frt 40 kr., 5 tekercs 5 frt 20 kr., 10 tekercs 9 frt 20 kr.** — Egy tekercsnél kevesebb nem szállítatja.

Sziveskedjék határozottan PSERHOFER J.-féle vértisztító labdacsokot kéri s arra ügyelni, hogy a dobozok tetején levő felírás minden dobozon a használati utasításban látható **Psershofer J.** névalírással és pedig **veres** nyomással legyen ellátva.

- Fagy-balszam.** PSERHOFER J.-féle 1 tegely 40 kr., bérmentesen szállítással 65 kr.
- Keskeny utifü-nev.** burot, rekedtség, görécköhögés stb. ellen. 1 palack 50 kr.
- Amerikai köszvény-kenőcs.** 1 frt 20 kr.
- Por, lábizzadás ellen.** Egy doboz ára 50 kr., bérmentesen szállítással 75 kr.
- Golyva-balszam.** 1 doboz 40 kr., bérmentesen szállítással 65 kr.
- Élet-essencia (prágai cseppek).** megromlott gyomor, emésztés stb. ellen. Egy kis üveg ára 22 kr.
- Angol csoda-balszam.** 1 üveggel 50 kr., egy kis üveggel 12 kr.

Az itt felsorolt készítményekről kívül, mindazon bel és külföldi gyógyszer-társaságoktól különlegessé raktáron nem levő czikk (pedig kívánatos pontosan s legutjánosanban beszerzetük. Postai küldemények az ország beküldése ellen, nagyobb megrendelések utánval mellett a leggyorsabban szállítottunk. A pénz előleges beküldése mellett, (legczélsebbre postautalvány mellett) a viteldij sokkal kevesebbe kerül, az utánvértel mellett való küldésnél.

A legtöbb felsorolt specialitás kapható Bpestem Török József gyógyszer-tárában király-utca 12

Kitüntetve kitűnő munka és jó ízűesert.

Kitüntetve szép munkáért.

KRISZTA ÉS TÁRSA

a budapesti oltáregylet egyedüli szállító

Budapesten, IV. ker. Lipót-utca 21. szám.

Ajánlják bőven felszerelt raktárukat mindennemű római kath. és görög szertartású

m i s e r u h á k,
dalmatikák, pluviálé és felonokat, reverendák, **czimádák,**

egyházi s egyleti lobogók, egyházi szövet, damaszt, paszománt, rojt, bojt, brüsseli és czérna egyházi csipkében, sz. szobrok, csillárok, kelyhek,

Monstranciák,

stáció-képek, úrkoporsó stb. stb.

Oltár keresztuti

és más képek festését elvállaljuk; készítünk a legelőkelőbb művészek rajzai után

oltárokat.

szószékeket, szent sirokat, keresztelő kutakat, bronz, china s valódi ezüst tárgyakat u. m. kelyheket, ciboriumokat, oltár, tabernaculum és fali gyertyatartókat, **sászle kereszteteket paci-falcákat,** 3 és 4 hangu oltárscengtyüket, füstölőket, tömjéntartókat.

Arany és ezüst himzések barmely rajz szerint művészi-leg készülnek. — Tűzaranyozás v. ezüstözés gyári áron saját gyárainkban legrövidebb idő alatt készülnek.

Megrendeléseket szegényebb egyházközségeknek részlet-fizetés mellett is eszközölnk.

Nem tetsző tárgyak visszavételnek vagy kicseréltetnek.

ban. A rákövetkező évben nagy-marosi, majd budavári káplán lett. Mikor a szabadságharc kitört, Simon honvédelkészeknek csapott fel. A harciba induló csapatokhoz a városába erkélyéről intézet buzdító beszédet, majd a főserregeggel maga is a harczerter ment, hol langoló szavakkal lelkesítette a hősokeket, s vigasztalta a sebesülteket. Ott volt a nagysallói híres csatában, melynek végén ő szentelte be a közös sírba temetett elesetteket. Ott volt a kirabosításban, majd a Budavári bevétel után tartott hálaadó istentisztelet alkalmával ő mondta az ünnepi szónoklatot. A világiós katasztrófa után annyi mással ő is buzdított ment s végre hazáért és innen Budára jutott. Három évig a legnagyobb visszavonultságban élt, miután folyton kémeék és zsoldárok jártak a nyomában. Egy ízben Schwendtnér kétszöbbit budapest-helvárosi plébánossal volt együtt társaságban s Schwendtnér szabadabb hazafias nyilatkozatra ragadtatta magát. Másnap Schwendtnér a hadbíróhoz elé idézték, halálra ítélték, de végre is kegyelem útján a josesfáti börtönbe vitétt. Simont szintén az „Uj épület“-be hurcolták a börtönbüntetésre ítélték. Két teljes évet töltött Jozsefstadtnban, hol sok nélkülözést állott ki. Szabadon bocsátása után ismét budavári, majd lipótvárosi káplán s utóbb a bajcsi plébánia adminisztrátora lett. Husz év előtt azután közfelkiállással választották meg lipótvárosi plébánosnak. Ez állásában a közművelődési és társadalmi téren áldásos tevékenységet fejtett ki s mint egyházi szónok híres volt a fővárosban. A herceggímás ő Emja lipótvárosi h. plébánossá Kánter Károly káplánt nevezte ki, ki Lollók Lénárd belvárosi és Krizsán József józsefvárosi káplánok) egyetemben pályázik az üresedésbe jött javadalomra.

II. Vilmos német császár parancsot adott ki, melynek szokatlanul erélyes és vallásos hangja nagy feltűnést kelt az egész országban. E rendeletben a császár megbotránkozásait fejezi ki, hogy a presbiterium tagjai a karzatjuk korlátjában kihajolnak, nyilván csak azért, hogy ő felségére rábámuljanak. Az áhítat e megzavarásának elhárítására elrendelgetett, hogy a karzatokon altisztek és tisztek örködjének, kik egy lörsztiszt parancsa alatt állanak. A rendelet így végződik: »A ki a császárt látni akarja, van rá elég alkalma, mert az uralkodó naponként kilovagol az állatkertbe s minden tiszteletteljes ödvözléletet viszonz. A templom nem arra való hely, hogy a császárt nézzék benne! — Ugyancsak a német császár a párbajra vonatkozólag a következő rendeletet adta ki a hadsereg számára: A párbaj a tisztek közt csak úgy engedhető meg, ha a becsületbíróság, melynek két eszdes elnököl, hozzájárul, és pedig: 1. tettleges bántalmazásért, ha a sérült megtagadja a bocsánat kérését; 2. egy tiszt nőrokona, vagy menyasz szonya ellen elkövetett sértésért. Nem szabad párbajt megengedni: 1. egyesületi, kávéházi és kaszinói vitaközéért; 2. ha az ellenfelek egyikének már 3 párbaja volt; 3. ha a felek egyikük nő, vagy családapa.

Méhány hete hogy az Isten uja elég érthető intést adott a francziáknak. Carcaonne utcján a legfőbb oltári azenstéggel beteghez sietett egy pap Újában a város egy művelt felvilágosultjával találkozik, ki nem elégedett meg azzal, hogy a szentiséget vívó pap előtt kalapfeltevére s szivarozva haladt el, hanem hangos szilkozódások között fejezte ki megbotránkozásait, hogy Franciaországban találkoznak még oly »sötétláncok« kik az egyház kezszereit után

Arjegyzék kívánatra bérmentve és ingyen.

GYÁR: BUDAPEST.
külső vaczi-út 41. szám alatt

POZOECHE JÓZSEF UTÓDAI
(THURY JÁNOS és FIA)
első magyar fuvó-gyár,
harang-és ércszöntőde
Szabadalmazott
harangfelszerelés
és
nagy szerkovácosság.

BUDAPEST, Gyár-utca 22. SZ. A.

Az osztrák-magyar államvasút indóháza közelében.

Szavoszt Alphons

magkereskedése

BUDAPEST, Arany János-utca 11.

ÁRJEJYZÉK

kívánatra ingyen és bérmentve.

A Giani Károly-féle himző- és szövő intézet

Fellinger és Hassinger

Bees, I. Seilergasse 10.

ajánlják a ft. papságnak dús választéktí raktárakat:

templomi zászlók, mennyezetek,
Casulák, Dalmatikák, Fluvialék,
VELUMOK, MONSTRANCIÁK, KELYHEK,
füstölők, oltári lámpák,
szent szobrok.

KERESZTUTAK, SZENT SIROK,
üveg és bronz-csillároknak
minden alak és modorban szállítására.

Diszitések meglekintés vegett — kívánatra —
azonal külfelnek.

Az intézetnek majd 100 év óta fennállása a legjobb
kezeség szelidége mellett.

→ Képes árjegyzékek díj- és bérmentesen. →

Gratzel Sándor

a főtiszt. kath. Papság bizományosa.

Bees, I. Bauernmarkt 5.

Ajánlja különlegességeit, u. m.:

1889. évi egyptomi tömjént

4² kilós megrendelés posta-csomagban, bérmentve küldetik:

1 Kl. I. legfin. átlátszó, illatos, gyöngy 155
1 > II. fin. fehér, illatos, csepp-alaku 120
1 > III. tisztá, jó illatú, morzsa — 75

Teljesen tisztá méh-viaszgyertyák.
Egy kiló 2 frt 75 kr — (Valódiságukért 1000 frttal kezeskedem.)

GUILLON-féle (Paris)

oszt. cs. és magy. kir. szabadalmazott

„ÖRÖK-LÁMPA“
készülék.

Ezen készülék az egyedűli, mellyel 6—12-szer 24 óráig tartó egyaránt szépen s folyton égő »örök-lángot« nyerünk.

Az örök-lámpa készülék ára 2 frt 75 kr., a szab. bél egy évi tartamra 1 frt 60 kr., 1 kl. elsőrendű olaj 54 kr.

Az olajat egy évi szükséglet fedezésére külön és czéla sajtolt anyagból

16¹/₂ kilós, szilárd üvegből készült s jól bedugaszolt tartályokban — kosárba csomagolva — szállítom. 8 91
16¹/₂ kilo olaj á 54 kr. 8 91
Az üveg kosárral 1 80
Szállítás a vasúthoz. — 30
Összesen: 10 81

Mibe kerül az „Örök láng“

a Guillon-féle szab. készülékben egy évre? Többibizel fordulnak hozzám ezen kérdéssel; van szerencsém a következőkben felelni:

Az általam árusított, külön és czéla sajtolt öröklámpa olajjal és a párizsból szállított bélel tett kísérletek alapján azt eredményezte, hogy e 265 deka olajjal megtöltött készülékben a 0. számú szab. bél 13-szor, az 1. számú 9-szer, a 2. számú pedig 7¹/₂-szer 24 órán át megszakítás nélkül és szépen ég. minek folytán a szükséglet

Az „Örök lámpa“ hoz egy évre:

0. számú szab. bélel
16 kiló örök-lámpa olaj á 54 8 64
ehhez 28 drb szab. bél — 83
Összesen: 9 47

1. számú szab. bélel
23 kiló örök-lámpa olaj á 54 12 42
ehhez 40 drb szab. bél 120
Összesen: 13 62

2. számú szab. bélel
27 kiló örök lámpa olaj á 54 14 58
1 doboz szab. bél 1 60
Összesen: 16 18

Mintán a raktáromban levő olaj mindenkör a legjobb jobb fajtdjú, teljes szavatosságú vállalkozás fenti állításom valódiságáért. A 3. és 4. számú szab. badalmazott bél az általam árusított olajhoz igen vastag, annyira hogy már a 3. számú alkalmaszásával a láng a készülékben át csap, miáltal az könnyen szét pattanik; ennek folytán ezen

Szüts és Társa

egyházi szerek műintézete. BUDAPEST, Hatvani-utca 4. szám.
Bécs. IV. Hechtengasse 4. szám.

a közeledő pünkösdi ünnepekre gazdagon felszerelt raktárából a következőket ajánlja

Egyházi lobogók 140 cm. hosszú, 90 cm. széles a 25. sz. minta szerint vászonra festett, kettős képpel, széles arany vagy ezüst paszománttal, finoman fényezett ruddal, bronzkészülékkel, szolidan és tartósan kiállítva.

	Teveször-dupladamasztb.	Duplaselyemdamasztból	Stylszerű dup I. minőség	II. minőség	laprosgrain selyem damasztból.
Lyoni vagy teveszörrojjal	35.—	50.—	40.—	60.—	
Lyoni v. teveször oldalzinór 2 bojtjal	40.—	55.—	45.—	65.—	
Sodrott selyemrojjal	43.—	58.—	48.—	68.—	
Aranyozott bouillonrojjal	45.—	60.—	50.—	70.—	
Sodrott selyemrojjal, selyem oldalzinóros 2 bojtjal	48.—	63.—	53.—	73.—	
Valódi arany- vagy ezüstrojjal	85.—	75.—	95.—		
Valódi aranyrojt. és oldalzinóros 2 bojt.	105.—	95.—	115.—		

Standart-zászlók 155 cm. hosszú és 105 cm. széles, a 31-ik számú rajz szerint vászonra festett kettős képpel, lyoni paszománttal, bronzcsúcscsal vagy keresztel. fényezett ruddal és 2 bojtjal.

Lyoni vagy teveször rojjal	25.—	45.—	30.—	56.—
Sodrott selyemrojjal	30.—	50.—	35.—	61.—
Aranyozott bouillon-rojjal	34.—	54.—	39.—	65.—
Valódi aranyrojjal és paszománttal	90.—	85.—	101.—	

Valódi aranyrojjal, paszománttal.
 2 bojtjal, kettős zászlóalappal.
 mindenik oldalán művésziesen.
 valódi arannyal himeze 240.— 255.—
 Fent elősorolt lobogó és zászlók egy kedvelt közepnagság. Ezeket kívül készítlünk kisebb alakban olcsóbbakat, valamint minden nagyságban a legzavább kivitelű valódi arany himzéssel is, miről kívánatra legujabb képes árjegyzékünket megküldjük.

Menyezetek (Baldachinmok) nagyobb alakban.
 180 cm. hosszú és 150 cm. széles.
 4 lackirozott rudon, aranyozott vázával, a belső menyezet teteje selyem damasztból, Jézus szent nevével díszítve, a felső menyezet teteje erős amerikai hórból, az oldalrészek aranyozott paszománttal és rojjtal ellátva: Selyemdamasztból vagy bársonyból 80—120 ft
 Lyoni virágos egyházi szövethőly 120 ft
 Selyemdamasztból vagy bársonyból, 4 aranyhímzett emblémmel 140 ft
 Lyoni aranybrocátból selyem virágoktól átszőve, bouillon rojjtal 180 ft
 Lyoni arany vagy ezüst moiréből négy aranyhímzett emblémmel 200 ft
 Nehéz virágos és brochirozott selyemből, bouillonrojjal 250 ft
 Selyemmoiréből vagy selyembársonyból, aranyhímzéssel, valódi arany rojjtal és paszománttal 350 ft
 Nehéz selyemmoiréből vagy tiszta, nehéz selyemdamasztból, gazdag aranyhímzéssel, valódi arany rojjtal és paszománttal 400 ft

Francia kőanyag szobrok.
 eredeti gyári áron.
 Ezen szobrok veivőnkél igen kedves fogadtatásban részesültek, mivel erős kőanyagból vannak készíte és gyönyörűen színezve. Kiváló szépségük, tartósságuk és olcsóságuk miatt igen ajánljuk. Könnyen tisztíthatók vízzel és szappannal, anélkül, hogy a festésben valami kár történhetne.
 Ezen szobrok minden alakban megrendelhetők

Cm. magas	50	60	80	90	100	110	120	130	150	160	180
frt	18	30	45	60	70	80	95	110	135	150	180

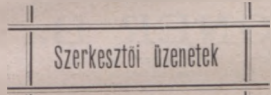
Szobor-fátyolok, túllból, arany vagy ezüsttel himezve, nagyság és kivitel szerint 8—10—20 ft
 Túllból, két selyemmel himezve 6—10—20 ft
 Túllból, valódi arany vagy ezüsttel himezve 20—50 ft
 Koronák, szobrokra, ezüst filigránból, fehér és kék kövekkel 70—160 cm nagyságu szobrokra alkalmas 3—4—5—6—7 ft
 Bronzból, aranyozva, utanzott gyémánt, smaragd vagy rubinkövekkel kirakva 12—15—18—20—25—30 ft
 Szentségfátyolok, arannyal vagy ezüsttel himezve, a középen Jézus szent nevével 6—8—10 ft
 Valódi arany vagy ezüsttel himezve 15—20—30 ft
 Szentségkoszoruk, ezüst filigrán virágokból 8—12 ft
 Szentségkoszoruk, aranyozott ércből, nagyon izéles 8—12 ft
 Virágcsokrok gyertyára, 1 darab aranyozott ércvirág-ból, nagyon izéles és tartós 2 ft
 Oltárvirágok, egy darab aranyozott ércvirágból, nagyon izéles és tartós magas 30 40 50 60 cm.
 4— 6— 8— 10— ft.
 Virágtartóvázák, egy drb, fáb. arany, kis 2 ft, közép 3 ft, nagy alak 5 ft chinaezüst, arany díszítések 7—10—15 ft

Képes egyházi szerek árjegyzékét bérmentve küldjük.

epednek, mielőtt ez árnyék világot el-hagynák. Félóra múlva hire terjedt, hogy a szilokozódó polgárt a guta ütötte. És — a hír valónak bizonyult. És mégis

A sokszor dicséert francia bün-telö kódex, az Isten káromlást és zentség törést nem tartja büntetendő cselekménynek. Legáltalá a tudós francia bírák konkrét esetben így ítéltek. A veixi állami iskola tanítója, a közös iskolák szemléhemen, szemlé-telö oktatást tartott a vallásosságból. Tanítványai jelenlétében a templom közelében lévő keresztet iparkodott Flobert-puskájával át és át lyuggatni. A to uli püspök, Msgr. Denécho n vádat emelt ezért ellene a corrége i törvényzék előtt s az ítélet — épen a jelzett indokolással — felmentö volt.

Japánban a kath. egyhá s oly előhaladást tesz, hogy a Szentatya a szervezést szükségesnek ítélte. Az eddigi misszió-helyiségek megszün-nék s helyettök három püspökség lesz felállítva. Tokio lesz a metropo-lita. Nagasaki és Kioto a Sen-dao lesznek a püspökök székhelyei.

Kérjük t. előfizetőinket, hogy ha egyes számokat meg nem kaptak volna, idejekorán jelentkezzenek, mert csak igen kevés fölös példánnyal rendelkezünk.

Febr. 26. Tudja, furcsa világot élünk ma. Ha fiatal emberek össze-állanak s vállat vállhoz vetve, nemes hévvel nyulnak a tollhoz, ha önzetlen feláldozással, férfias bátorsággal, nem becsvágyból hanem azon forró szeretetből, melylyel vallásuk iránt viselkednek, kellene az egyház szent-ügyének védelmére, akkor ez: stré-ber ség! De ha komoly képü, affek-táit öregségü úri emberek, korukat felülmúló ügyességgel idomítgatják tes-tüket, hogy az egy középtűt behajtott kévény-irathoz minél hasonlóbbá vál-ják, ha nem tördöve holmi apróságok-kal, méltóságos grandvezáldat vonulnak meg a hatalom üdítő árnyékában, akkor ez: megbecsülhetetlen szolgálat. Az már azután egészen ter-mészetes, hogy amazok sorsa: mellözés, üldözés; ezeké: jutalmazás, elis-merés. A mellékjövedelem tekintetében azonban amazok jobban járnak, mint emezek. Mert amazoknál a száfkából gerendát, emezeknél a gerendától szá-ktát faraga — kegyes „köz” vélemény.

Elméledjek kissé a mondottak fe-lett s akkor nem fog azon csodál-kozni, hogy katolikus papok, sőt hittudósok, no meg pláne kanono-kok, tagjai lehetnek oly pártnak, mely a katolikus vallásra sérel-mes 12. 53. §§-usokat s a famozus febr. 26-iki rendeletet kiadta. Ez azonban nem akadályozhat minket, hogy az 1868. LIII. t. cz. 12. §-a ellen ne tömörüljünk, ne kérvényezzünk. Ha ö nyugodtan alszik, abból nem kö-vetkezik, hogy mi is alhatunk. Vannak emberek, kiknek nótyja egyszerűen ez: nem birom és vannak ismét emberek — higgye el, minden czélzás nélkül mondjuk, kik önmegnyugtásukra ezt dudolgtatják: „Ha már enyém a szíve, hűsége még ki vágy? Egyikből nő a más, miként bimbóból szép virág.” Csakhogy míg a bimbót ápolják a rózsza nyílásával nem sokat tördönek. És vigasztalódnak a nóta végso sorai-val, ha elfog a szeretkezés — a hűség nem segít.

utóbbi vastag beleket kisésem próbál-tam, mert csak is ott alkalmazható a hol rosz olaj vanhasználatban.

A kimutatott költségvélelt szerint be van bizonyítva, hogy a Guillon által gyártott szab. 0. 1. és 2. számú vékony örök-lámpából — mely a tisztító-égető olajban éjjel-nappal egyaránt szépen ég — kevés anyagot emészt fel és az «örök-láng» ezen kiválólag finom Guillon-féle béllé és az én legf. örök-lámpa olajommal sokkal olcsóbb, mint bármely más béllé és olaj.

A faolaj nem alkalmas az «Örök-lámpa készítéshez», mert ez a háromszor kisorsított érett olajbogyó sönkoly, éretlen és rohadat olajbogyók-nak és az amerikai pamut mag-olaj-nak hozzá vegyítéséből készül; mi-által az csakis kenésre, de égetésre nem alkalmas, és csak akkor ég — a tett vegyelemzés szerint — ha repce-olajt vegyitenek hozzá.

Továbbá vastag bélet kíván ezen olaj, miáltal sok olaj emésztetik fel és mindemellett az «Örök-láng» égése nagyon bizonytalan, hanem a lámpa megtelik korommal s könnyen elalszik. Én is sokat költöttem használható faolajért, de arról győzöttem meg, mi-szerint nem alkalmas; és mióta az égetté faolaj és repceolaj keveréket a bécsi vegyelemzés alkalmával megis-mertem, azóta faolajjal sem Triesztből sem Zárából nem rendelék, mert tudva nem akarok senkit sem tévútra vezetni.

Mély tisztelettel maradtam

Gratzel Sándor s. k.

FELLNER LAJOS
 költégyáros
 Budapest—O-Buda.
 Ajánlja
minden e szakmába vágó tárgyakból
 külön megrendeléseket is elfogad és
 rövid idő alatt pontosan teljesít.

Megjelent Barth R.-nél (Aachen)
 A Kronologia ismertetése vagy a kü-lönböző népek idő számítása: a ke-resztény- és Zaidó ünnepek jelzésével.
 Dr. Lersch-től, nagy 8°. 290 lap, ára 4 márk. Ajánlják: Gaa, Stimmen aus M. Laach, „Theol. Quartalschrift. Frankf. Ztg. Halle Correspond. — Blatt, Histor. Zeitschr. sath.

Gersheim féle szabadalmazott Örök lámpa-bél. Szabadalomal a osztrák-magyar monarchiában, Franciaországban, Belgiumban és Németországban: **approbálva** a nagyméltóságú és főtisztelendő brixeni és trienti herceg-püspökök által: 2000 felüli elismerő **nyilatkozat** mint **legjobb és legolcsóbb** gyártmány; 20—30 százalék olajmegtakarítás, 4—14 napi égési tartam. Szétküldés bérmentesen. Fizetés csak megelégedés esetében. Apolnák, továbbá fehér, rózsá, rubin, sárga, zöldszínű, aranyozott csiszolt üvegek szent szirokhoz, a legutányosabb áron. Gersheim öröklámpa-bél készítő telepe Feisztrichban, a Dráva mellett.

Legolcsóbb siremlék eladás

szenit, porfir, gránit és különféle márványból az

„Entreprise des pompes funébrés“

siremlék-gyárában

Budapest. VII. ker. kerépesi-ut 68. szám

Sir- és sirbolt-rácszatok, virágkosarak és lámpák eladása öntött és kovácsolt vasból; továbbá nagy választék ércz- és gyöngykoszorúban.

A sir- és sirbolt-felszerelési raktárban

VI., Andrásy-ut 28. sz.

Lámpák kölcsön is adatnak.

KESSLER J. és S. BRUNN.

7 Ferdinandgasse 7.

Legnagyobb és legolcsóbb bevásárlási forrás a tavaszi és nyári évadra.

Nyári

Kammgarn-szövetek,

kiválóan díszes és tartósak uri öltönyre, 20 különféle mosható színben, 20 ctmr. szélességben.

1 teljes öltöny

6.5 méter csak 3. frt.

Az első megrendelés meggyőző bennünket e mosószövetek kintőségéről.

Brünni posztó-szövetek

feltűnő olcsó árak mellett szállítanak, u. m.:

(csak jó anyagból)

3.10 Mtr. teljes öltönyhez 3.75

3.10 .. jobb .. 5.50

3.10 .. finom .. 8.50

2.10 .. felöltőkhöz 6.—

1 drb francia piquet mel-

lányhoz 1.50

Talár-szövetek a főt. Papság

rézére (nyári kabátokra is

alkalmas) 120 ctmr széles

1 méter 1.50

fekete peruvien és doszkin-szö-

vetek szalon-öltönyhez. 3.25

méter 10 frtól fölfele.

Díszes kiállítás mintakártyák 400 mintával a szobor-utca 40. számú teremtelendő

Árjegyzékek uri és női fehérműek-köztisztviselői- és diszárúkból, min-

ták posztó és rőfő árúkból díj- és bérmentesen küldetnek. A szállítást

Női divat-árak.

Voczkás és sujtásos divat-kelmék
A 60 ctmr szélességben, hálókön-
tösök és gyermekruhákhoz 10 mé-
ter 2.50

Joupen és háromszálan szövőit
U kelmék, mindenféle divat-szín-
ben I. 3.50 II. 2.80

I. alkalmi vétel! Tartós-zöld frán-
cia zefir-kelmék, 75 ctmr.
szélességben, gyönyörű színválto-
zattal 10 méter, most csak 3.50

Brokát- és Jacquard divat-kelmék
B 60 ctmr szélességben és min-
den képzelhető színben 10 m. 3.60

Doris, legújabb koczkás divat-
kelme, tisztá gyapjú, 10 méter
ezelőtt 10 frt most csak 6.50

Nervi, 90 Ctmr szélességben, igen
szép sujtásos és minden divat
színből van raktáron, 10 méter
csak 4.50

Kázmír, dupla szélességben fe-
kete és színes 10 méter 6.50

Kéknyomású kreton 10 méter 2.50
..... 3.20

Gyors és biztos segítség gyomorhajók s azok következményei ellen.

Az egészség fenntartására, az életnek vének folytatn a vernek tisztítására és tiszta állapotban való fenntartására és a jó emésztés elősegítésére a legjobb s leghatásosabb szer a már is mindenütt ismeretes és kedvelt

életbalzsam Dr. ROSA-tól.

Ezen életbalzsam a legjobb s leggyógyhatásosabb gyógyfüvekből a legodonosabbban van készítve s különösen minden emésztési bajok, gyomorgörccs, étvágyhiány, savanyú felhabogás, vértelenség, aranyere hajók stb. stb. ellen teljesen hatékonyan bizonyult. Ily kitűnő házi-következőben ezen életbalzsam egy pohárral, megiszható házi-zelevé lett a nepek. Az egy nagy üveggel 1 frt, kis üveggel 50 kr. Elismerték iratok ezrei: barkiekek meglehetősen végett rendelkezésére állnak.

Óvás! Hamisítások elkerülése végett, mindenkit figyelmeztetlek, hogy az egyedül általam az eredeti üvegeknél készített „Dr. ROSA-féle életbalzsam“ minden üvegecskéje két burkba van csomagolva, me nyek hosszoldalán Dr. ROSA életbalzsama s „vételek sashoz“ címzett gyógyszeráról, FRÄGNER B. Prága 205—III., német, cseh, magyar és francia nyelven olvasható, azelen oldalain pedig az ide nyomott védjegy látható.

Dr. ROSA életbalzsama valódián kapható csak a készítő

FRÄGNER B.

VEDJESY. fräktárban, gyógyszerár, „a fekete sashoz“ Prág-ban 205—III., BUDAPESTEN: Török József-úr gyógyszeráránál, Király-utca 12. sz. és Budai Emil-úr városi gyógyszeráránál a Városház-terlen.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyógyszeráránál van raktár ezen életbalzsamból.

Ugyanott kapható:

„prágai általános házi-kenőcs“,

több ezer hánylatkozattal elismert biztos gyógyszer mind néle. gyuladások, sebek és genyvedések ellen. Ezen kenőcs biztos eredménnyel használható, a női emlő gyuladásánál, a tej tapadásánál s az emlő megkeményedéseinek szűléskor, kelevényell, verda-ganatoknál, nyeny fakadékoknál pokolvarnál, körömgöknél, az ugynevezett körömgöregnél, alkeményedéseknél, felpuhadásoknál, mirigydagadatoknál, szűrésdagadatoknál, ezekeneken lapoknál stb. Minden gyuladást, dagadatot, alkeményedést, felpuhadást a leg-
rövidebb idő alatt eltávolít: s ahol már genyvedés mutatkozik, ott a dagadatot leg-rövidebb idő alatt fájdalom nélkül felszívja, kierieli és kigyógyítja.

KAPHATÓ 25 ÉS 35 KRAJCAROS SZÉLENCZEKÉBEN

Óvás! Mintán a prágai általános házi-kenőcsöt sok-sokszor utánozzak, mindenkit figyelmeztetlek, hogy az eredeti utasítás szerint csak nalam lesz kezszítve, s akkor valódi, ha a sárga érczelece, melybe töltetik, vörös használati utasításokba melyek 9 nyelven nyomták) az két kartoaba — melyen az ide nyomott védjegy — burkolva van.

HALLAS BALZAM elegbizonylatlabb, számlalan próbát által legbiztosabban elismert szer a nehezhalás kigyógyítására s az egészen elvezetett hallási tobatég visszanyerésére. — Egy üveg ára 1 frt.

Adomány Jézus lepszentebb szívének!

A hirneves Weimar székváros kath. hitközségének mindeddig csak ima-terme volt, mely a vasárnap isteni tisztelet alkalmával nem volt képes a híveket magába fogadni. — Ámbár semmi alapítóke felett sem rendelkezünk. mégis a múlt tavasszal hozzá fogtunk az alapkö letételéhez. Az alapzat építése azonban akadályba ütközött, mert előbb homokos talajra s melyekben vízestéregre bukkantunk. E miatt idővesztéséigünk és 25000 márká többlet kiadásunk volt. Mindazon által az építkezés a nyár folytán, Isten segítségével szépen előre haladt. Most azonban a rendelkezésünkre állott összegek mind elfogytak. Hitközségünk anyagi ereje a végso fokig igénybe vétetett. Szegény és gazdag egyenlő buzgalommal támogatták a szent ügyet. A napszamos is aidoz keserményéből, az iskolás gyermek is oda adja megtakarított fillereit. Többet már nem tehetünk. Kérdés, hogy fejezzük be az építkezést? Minden pénz-forrás el van előlünk zárva. — És így kéresemmel hozzátok fordulok katolikus testvéreim: adjatok egy-egy követ templomunkhoz. * Semmi más alapot nem tudok, mint a ti jótékonyasági hajlamaitokat. Adjátok azt, a mit a keresztény szeretet sugall: „Mindenki szíve szerint, ne kedvetlenül, mert csak azt szereti Isten, ki örömmel ad.“ (2. kor. 9. 7.) — Ó, a ki szántó vetőnek a magot, az élelemre, a kenyeret adja. Az a ti jótékonyasagokat is gyümölcsöztetni fogja! Segítetek kedves testvérek, hogy templomunk elkészüljön! Mily édes érzés, Isten dicsőítésére aidozni! — Mily vigasztalo tudat, hogy Isten adósunk! Isten pontos fizető, a ki figyelmegyes nélkül kamatosítól vissza fizet mindent a legalkalmasabb időben. Katholikusok! segítetek hogy tovább építhessünk. Jobb valamit adni mint semmit! sok apró adományból befejezhetjük a templom-építést. Akár postán-utalványozva vagy levelbélyegeken, egyaránt kedves nekünk. Isten áldjon meg kedves olvasó!

Weimar. (Türingiában.)

Jungst K.
plébanos.

TUDOMÁNY, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Rovatvezető: **Kaposi József**

Milton János: Az elveszett paradicsom.

Angol eredetiből fordította **Jánosi Gusztáv**. Budapest, 1890. Kiadja a Franklin-társulat. 16-rét, 447 lap.

MUNKÁCSI ismert sötétszinezésű vászna jutott önkéntelenül eszünkbe, mikor e könyv olvasásához fogtunk. Megjelent előttünk az a puritan egyszerűségű szegényes szobácska, melynek karosszékeiben a köszvénytől gyötört agg költő görnyedez. Homlokán a gondolatok magasztos fönsege ül, s míg szemeit a vakság örök éje borítja, lelkében égi fény ragyogása izzik. Kezelmében lángkardu szellemalakok csatáznak, — ajkáról, mint az orgona kenetes hangjai, méltóságtelesen ömlik a szó, az „*Elvesztett paradicsom*“nak harmonikus sorai. Visszafojtott lélekzettel, vigyázva lesi s jegyzi fel őket legifjabb leánya, a rózsásarcu Deborah . . .

Tíz évi fáradságos munka után valóban ünnepélyes, komoly pillanat lehetett az, mikor 1665-ben Milton a „*Paradise Lost*“ befejező sorait mondotta tollba . . . Oly édesen, oly búsan zöngének e végső sorok! . . . Összülőinket az angyal kivezeti a paradicsomból s ök, kézbe kéz, zarandok, lassu léptekkel veszik magányos vándorutjukat az Édenen keresztül a nagy világba, hol annyi küzdés, annyi szenvedés vár reájuk . . .

They, hand in hand, with wand'ring steps and slow,
Through Eden took their solitary way.

. . . A kyclopszi mű elkészült, kiadására azonban senki sem akart vállalkozni. Csak két évvel később, 1667 április 27-én kötötte meg erre nézve a költő Simmons könyvkereskedővel a szerződést, melynek értelmében az első három kiadás 3900 példányáért összesen 20 font írói tiszteletdíjat kapott. Érdekes, hogy e szerződés eredeti szövegéért kéziratgyűjtők 1826-ban 60, 1830-ban már 63 fontot adtak, míg végre S. Rogers 100 guineaért vette meg.

Ilyképen az „*Elvesztett paradicsom*“ a művelt világ közincse lón. A fordítók és kommentátorok a költő halála után († 1674 nov. 8) csakhamar megkezdették munkájukat. Az első jegyzetes kiadás, Mr. Patrick Hume neve alatt, 1695-ben látott napvilágot. A későbbi magyarazók közül csak Addison, Bentley, Johnson, Newton Pearce, Richardson, Todd, Warburton és Warton-t említjük, noha ép ily könnyűséggel még vagy egy tucatot tudnánk elősorolni, Németre Berge Ernő sietett lefordítani. Verses fordítása 1682-ben jelent meg. Utánna Bodmer ültette át prózában s azóta nincsen száma a német fordításoknak. Mi magunk a Zahar. Pries, Böttger, Schuhmann és Eitnerét ismerjük. — Franciaara az ifjabb Racine. Dupré de Saint Maur, Delille, Desjoux és Chateaubriand fordítottak; az utóbbi a „*Génie du Christianisme*“ című művében is szentel néhány igen szép fejezetet a britt óriás „*magnum opus*“-ának. A spanyol irodalom a „*Paradise lost*“ egy teljes és egy töredékes fordítását bírja; az előbbit don Gaspar Melchior de Jovellanostól, a csonkát Juan

de Escoiquiz-tól. Az olaszok a Rolli, Martinengo, Papi, Bellati és A. Maffei fordításából ismerik az angol poemát, melyhez az ő klasszikusai, sőt kisebb íróik is nem csekély anyagot és inspirációt szolgáltattak. — Az *Elvesztett paradicsom* latin fordításai közül a Hogaeus-é fekszik előttünk 1699-ből. — Nem melőzhetjük hallgatással a Salkinson J. E. fordítását sem, melyet Milton-gyűjteményünk becsesebb darabjai közé sorozunk. E fordítás szép blank-versekben zsidó nyelven adja az *Elvesztett paradicsom*ot. Évszám és hely nélkül jelent meg, annyit azonban bizton tudunk felőle, hogy az újabb időben, ha nem családunk 1871-ben lett nyomtatva.

Magyar nyelven Baróti Szabó David szólaltatta meg először Milont hexameterekben. („*Költeményes Munkaji*.“ I. kötet. Kassa. 1789.) Baróti latin fordítás után dolgozott, melynek czime: Neandri Academici Roboret. Lapsus Proto-Parentum ex Poemate Miltoni. Cantus VI. Vindobonae, 1768. Már maga e fordítás is nagyon messze áll attól, hogy hünek lehessen nevezni, elképzelhető tehát, hogy mily kevésbé hasonlít Baróti műve az eredetihez. Egyedüli érdeme a szép magyaros nyelv s a hexameterek gördülékenysége. — Nem sok jót mondhatunk a Bessenyei Sándor cs. és kir. lovaskapitány lapos prózai fordításáról sem, mely két kiadásban, 1796 és 1817, jelent meg Kassán. Bessenyei Sándor gárdista, Györgynek a bátyja. francziás műveltségű ember volt s Milont is, úgy az „*Elvesztett*“, mint a „*Visszanyert paradicsom*“ot francziából fordította. Figyelemre méltó a többek között az, a mit előszavában ír: „Édes kötelességünk a Hazától vett nevelésünknek gyümölcseit ismét a Hazának vissza adni. A Nyelv és a Tudományok pallérozása az, a mi edgy Nemzetet felemelhet, és más virágzó nemzetekkel edgyenlővé tehet: miért kellene tehát Talentomainkat véka alá rejtteni, ámbar azok kitsinyek is? hiszen a leg-nagyobb dolgok is mindenkor kitsinyekbenn veszik eredeteket. Edgy kis szikrából sokszor mitsoda tűz nem szokott támadni? Ki tudja, hogy talán edgy félszázad múlva ezen hibás Fordításából Miltonnak edgy tökéletes Magyar Fénix nem búvik-e ki, midőnn a nálamnál erősebb Magyar Lelek faragatlan dirib-darabjaimat műhelyekbe szedegetik.“

Laky Demeter csorna-promentrei szerzetes Milont fordításáról, mely az eredeti után 5-ös jambusokban készült, nem szólhatunk, minthogy az kéziratban van. A Szász Károly töredékeiről is hallgatunk, melyek szétszórva a „*Kisebb műfordítások*“ között (1873), a Kisfaludy-társaság által Szeged javára kiadott „*Árvizkönyv*“ben (1880) s a „*Világirodalom nagy eposzai*“nak II. kötetében (1882). stb. láttak napvilágot Ezennel csak a Jánosi Gusztáv veszprémi kanonoknak ímént megjelent fordításával akarunk foglalkozni. Ő az az „erősebb magyar Lélek“, kiről Bessenyei már előzett majdnem egy századdal álmodott s a ki bizony a Bessenyei „*faragatlan dirib-darab*“-jait aligha szedegette műhelyébe. Könnyű kezű, gyakorlott műfordító ő, ki sok

esztendő óta van szoros barátságban nyugot költőivel. Verseikből már 1867-ben adott egész kötetet nyelvünkön, s neki köszönhetjük más eyebekkel a Longfellow „Golden legend“-jének s Tennyson „Enoch Arden“-ének fordítását is. A „Paradise lost“ átültetésével szintén régóta foglalkozott. A „Fővárosi Lapok“ és a „Budapesti Szemle“ 1873-ik évfolyamában már jelentek meg fordításából némi mutatványok. Szó volt róla, hogy az egész művet a Kisfaludy-társaság fogja kiadni. Végre is egy testes kötet alakjában az „Olcsó könyvtár“-ba került. Ezzel tehát a „Paradise lost“-nak három magyar verses fordítása létezik s mind a három katolikus papnak a műve. Annál inkább följegyzésre méltó külső körülmény ez, mert mindenki tudja, hogy Milton, mint eminenter protestáns költő, tüzes ellensége volt a katholicizmusnak és a pápaságnak. Ő maga bizonyos önteltséggel és dicsekésséggel emlékezik meg arról, hogy olaszországi utazásakor Rómában, a pápaság székvárosában nyíltan védte a reformált vallást. A Paradise lost utolsó (XII.) énekében pedig az apostolok utódairól szólva így ír:

... Ámde, mint megjósolák, (az apostolok)
Tanítókul utánok farkasok.
Ragadozó farkasok jönnek, a kik
Menny minden szentelt titkait saját
Hitvány javukra, nyereségre és
Dölyfösködésre fordítják, babonák
S hagyományokkal szennyezik be az
Igaz tant, mely írott emlékekbe van csak
Foglalva, bár csupán a Lélek érti.
Azán czimekre, névre, polczra vágnak,
Világi hatalomra. Jólehet
Azt szinlelik, hogy lelki indokokból
Működnek; a minden hívőnek egyként
Igért s adott Isten Lelkét magoknak
Tulajdonítván, s ily ürügy alatt
A lelki törvényt testi hatalommal
Erőszakolják a lelkismeretre,
Törvényt, a mely a Könyvbe nincs megírva
S a Lélek sem vésett a szívbe. Czeljök
Mi más, mint kényszeríteni a malaszt
Lelkét magát s megkötni hitvesét, a
Szabadságot? Mas, mint lerontni élő
Templomait, melyek hit által állnak
Fenn, a saját s nem mások hite által?
Mert ki taníthat hit s lelkismeret
Ellen a földön csallahatlanul?
És lesz sok ezt bitorló. A miből
Nagy üldözés támad azokra, kik
Tiszteletben Lélek és Igazság
Szerint maradnak . . . stb.

A Milton arianizmusáról is sokat beszélnek. A legjelentektelenebb essay-ista is mond erről valamit; mi mint kevésbé ismert tényt említjük föl, hogy az Elvesztett paradicsom-ot részben épen arianizmusa miatt, egy 1732-ben januarius 21-éről keltezett dekretummal az apostoli Szentszék a tiltott könyvek lajstromába, az Index-be is fölvette, perché: „infetta da solenni eresie, quali sono nel libro terzo il fingere, che l'umanità di Cristo Signore abbia richiesto la di lui separazione dal padre, che Gesu Cristo sia non figlio naturale dell'Eterno, ma addottivo, non a lui eguale, ma simile.“ (Lásd: Saggio di Critica sul Paradiso Perduto etc. Vita di Milton, scritta da Alessandro Pepoli, pag. 68.) A Pepoli által említett motiváció a III. ének következő soraira vonatkozik:

Begotten Son, Divine Similitude,
In whose conspicuous countenance without cloud
Made visible, the Almighty Father shines,
Whom else no creature can behold.

E sorokat Jánosi így fordítja:

— — — — — Született Fiu,
(Ki mindennél előbb lett), isteni
Hasonlatosság! A kinek dicső
Arczaba fénylett láthatón először
A felhőtlen, a mindenható Atya,
A kit egyébként nem láthat teremtmény.

A könyv czimét illetőleg van mindenekelőtt csekélyke megjegyzésünk. Jánosi Gusztáv a „Paradise lost“-ot „Az elvesztett paradicsom“-mal fordította. Véleményünk szerint helyesebb „Az elvesztett paradicsom“, egyéb okok mellőzésével már csak azért is, mert a Paradise lost „vigasztaló toldalék“-nak czime, a „Paradise regained“ semmiképen sem adható vissza így: „A megkerült paradicsom“, hanem „A visszanyert paradicsom.“

A költeményt magát egy 18 lapra terjedő bevezetés előzi meg, melyben Milton életről és műveiről van szó. A 6-ik lapon ezeket olvassuk: „Szándéka volt (Miltonnak) meglátogatni Szciziliát és Görögországot is, azonban a hazájában kitört politikai mozgalmak haza szólították; nem akart külföldön mulatni, mikor polgártársai otthon a szabadságot harcolták. Mikor kitört a háború, mint önkéntes az első sorban küzdött s nem egyszer tette ki magát a halál veszedelmének.“ Nem tudjuk, hogy a jeles szerző honnan vette adatait, de azt tudjuk, hogy ez az utóbbi állítása határozottan téves. — Milton annyira nem fogott fegyvert s annyira nem tette ki magát háboruban a halál veszedelmének, hogy Johnson, gúnyolódva, épen e miatt azt mondotta felőle, hogy mikor mint harcosra lett volna szükség reá, akkor iskolamesterkedett.

A mi a fordítást illeti, az hűség tekintetében alig hagy fenn kivánni valót. Örvendve ismerjük el, hogy az eredetivel tett összehasonlításaink közben az egyes nehezebb helyek visszaadásánál nem keveszer csodaltuk meg a fordító önmagán mindig segített tudó ügyességét és rutinrozottságát. — Sajnos, annál több kifogás emelhető a külalak ellen. A Jánosi jambusai helyenként egész elkényszeredve döcögnek, s az angol sorok művésziességét és erőteljes csengését hiába kerestük bennük.

Milton óriási olvasottsággal és faradhatatlan tanulmányozással fogott nagy műve megírásához. „Elvesztett paradicsom“-a tudományos éposz, melyet csak műveltebbek olvashatnak élvezettel, sőt még ezek is gyakran vannak utalva egy jó kommentár segítségére. A fordító kétségkívül ennek tudatával dobott néhány jegyzetet itt-ott a sorok alá. E jegyzetek azonban a legszelebb képzettségi körrel bírót is alig elégítik ki. Ohajtotuk volna, hogy — ha már egyáltalában akar fölvilágosító magyarázatokat adni, — akkor adjon többet és alaposabbat. Az Addison kommentárja, mely sem nem sok, sem nem kevés, épen megfelelő lett volna.

Mindezek után konstatáljuk, hogy az újabb Milton-fordítást irodalmunkra nézve nyereségnek tartjuk, mely — bár egy tökéletesebb fordítás lehetőségét ki nem zárja — a legsikerültebb német fordítások mellett is megállja helyét s minket méltó büszkeséggel tölt el.

Die Reichthümer der göttlichen Gnade und die Schwere ihres Verlustes. Von P. Peter Hagg, Priester der Gesellschaft Jesu. Mit oberhirtlicher Genehmigung. Regensburg, 1889. Druck und Verlag von Friedrich Pustet. Kis 8-rét Ára 1 M. 40 Pf. (84 kr.)

Szent vallásunk legfontosabb tanai közé tartozik a malasztól szóló tan. Az egész keresztény életnek ez képezi alapját. Malasztól Alig van szó, mely oly gyakran lenne hallható mint épen ez a ka-

tholikusok ajkairól. Emlgetjük folyton: prédikációk, katekizések, imádság s egyéb ajtatos beszélgetések közben. S a hívók nagy, sőt azt lehet mondani legnagyobb része még sem bir határozott, tiszta fogalommal értelméről. A fönt jelzett mű szerzője e bajon az által óhajtott segíteni, hogy harminczhét elmelkedésben világos, népszerű modorban egész terjedelmében tárgyalja az egyháznak a malasztról szóló tanát. Lelkipásztorok és világiak egyként igen jó hasznát vehetik művének.

Geschichte der Kindheit Jesu. Nach der vier Evangelien dargestellt von Dr. Joseph Grimm, b. geistl. Rath u. k. o. ö. Professor der Theologie an der Universität Würzburg. Zweite, verbesserte Auflage. Regensburg, 1890. Druck und Verlag von Friedrich Pustet. Nagy 8-r. XIII. 431 lap. Ára 4 Mark (2 frt 40 kr.).

Az előttünk fekvő könyv első része egy nagy öt kötetes munkának, mely Jézus életét a négy evangélista nyomán tárgyalja. — Szorosan véve az Isten-ember életének megírásához nincs is más hiteles forrásunk, mint a négy evangélium; de ezek aztán teljesen kielégítenek, s szerző végre már elérkezettnek látja az időt arra, hogy többé ne csak bizonyos szabadkozások kíséretében és tétovázó agályossággal hivatkozzunk reájuk. — Az evangéliumok sugalmazottságához kétség nem férhet. A leg-hitelesebb okmányok, emlékiratok ezek, melyeknek adataiból Jézus eszményi alakja vonasainak konkrét mivoltával tünik élénk.

A „Jézus gyermekkorának története“ eltekintve a másik négy kötetből, melyek Jézus nyilvános életéről és szerepléséről szólnak, önálló egészet képez. A német kath. kritika első kiadását osztatlan elismeréssel fogadta. Ezután nem lehet feladatunk, hogy a második immár javított kiadás fölött bíráló észrevételeket kockáztassunk. Egyszerűen fölhívjuk rá az érdeklődők figyelmét azzal a megjegyzéssel, hogy a Grimm könyvét theologusok és művelt világiak is élvezettel és haszonnal olvashatják. bár rendkívül terjedelmes volta s számos történelmi kitérése kezelhetését nem teszi éppen könnyűvé. Szerző előadása egyszerű, mesterkéletlen s különös elismeréssel kell neki adoznunk ama 48 oldalra terjedő bevezetésért, melyben az ó-szövetségből a messiási idea levezetését adja.

IRODALMI RÖVID HIREK.

Megjelentek: „A keresztény polgárok főbb kötelességeiről“ szóló monumentális körlevél magyar fordításának külön kiadása Buzárvölvi Guszláv esztergomi könyvkereskedőnél. Ára egy példánynak 10 kr., 100 példánynak 8 frt. A fordítást Fischer-Golbrie Ágoston, esztergomi főszenteszéki és hercegprímási jegyző készítette s azt az egyházmegyei hatóság jóváhagyta.

Dr. Joseph Amberger, Domkapitular in Regensburg. Zur Erinnerung für Schüler und Freunde von Dr. G. Jakob Regensburg, 1890. Druck und Verlag von Friedrich Pustet. 8°. 16 lap. Ára 30 Pf. (18 kr.) Amberger nevét hazánkban is sokan ismerik. Híres „Pastoraltheologie“ című műve négy nagy kötetből áll s számos kiadást ért. Ezen kívül írt még egyéb műveket is, mint: „Der Clerus auf der Diözesansynode“ stb. Meghalt 1889 október 19-én. Ez a kis fizetke életrajzát és arcképét adja.

Könyvtársági Lapok. Bibliografiai folyóirat. Szerkesztő és kiadja Kiss-Lingstein Sándor Esztergomban, I. évf. 2-ik szám. Megjelenik minden hó végén. Előfizetési ára 1 frt.

Lelki gyógytár azok számára, kik örökké akarnak élni. Irta Müller Ernő Maria, linczi püspök. Magyarra fordította és a főtisztelendő egyházmegyei hatóság jóváhagyásával kiadta Várady Lipót Árpád, esztergomi egyházmegyei áldozópap. Temesvárott, 1890. Nyomatott a csanádgyházmegyei könyvsajtón. Kis 8-r. 84 lap. Ára 20 kr. Kapható a fordítónál. (Temesvárott papnevelő intézet.) A legnagyobb dícsérrel sem tudnók érdemét felül dicsérni e könyvet. Eredelje nem nyelven van írva, de a fordítás oly kitűnő, hogy a nagynevű linczi püspöknek e műve népies magyar irodalmunkban szinte mintegy polgárjogot nyert általa.

LELKIPÁSZTOR

Rovatvezető: **Klinda Teofil dr.**

Tudunk-e valamit?

Az ünnepek után megérkezett az én kedves vendégem. a „Kath. Egyházi Közlöny“, elő is fogtam rögtön, hogy hát mit is hozott „piros tojás“-nak, lelkipásztor barátja számára? At is adta, hanem az oly valami volt, a mi elvette az ünnepekről maradt minden jó kedvemet. Sem több sem kevesebb nem volt a piros tojás tartalma, mint, hogy mi katolikus papok épen úgy a szaktudományok terén, mint a reális ismeretek körében is egy nagy *nulla* vagyunk, mert sem itt, sem ott, *nem tudunk semmit*. Nagyot néztem, s aztán olvastam oly szörnyű vádakat, melyek még ezen tisztán saját körünknek szánt lapban is megjelenéni, kell, hogy a megszégyenülés pirjával vonják be arcunkat.

Szerinte ugyanis a kath. klérus, kevés kivétellel, azon fügefá, a mely minden gondozás daczára, meddő, gyümölcstelen. És miből meríti czikkező e vadjat? Egy fiatal kaplán járatlanságából. Ez az egy eset elégséges arra, hogy a kath. klerusra — kevesek kivételével — az elítélésnek nem is követ, hanem öszszemorzsoló szikláját zudítsa.

Nem tudom czikkező a lelki pásztorkodás terén működik-e, vagy másutt, de ha igen, úgy el kell ismernie, hogy egy kezdő kaplán csupán meghatottság következtében is hibázhat a ritusban, a mi pedig a plébánia-kezelés irodai részét illeti — tessék vissza emlékezni a pár hónap előtt folyt bélyeg-disputára? Nem kezdő, de még munkában megöszült plébánosok is ki vannak tevé a tevédesnek a sok törvény, rendezel, utasítással szemben, mert *errare humanum est*, de ez nem jelenti ám azt, hogy az illető tudománytalan. A társaságban ha nem szólt, mert belátta, hogy nem ért a tárgyhoz, szerintem ezt igen helyesen tette, mert bizonyosan voltak ott, a kik értettek hozzá s azok fejtegetéséből tanulhatott. Ha pedig épeneséggel tudatlan volt az a kaplán, úgy írónak az illető tanárokkal kellett volna szóba állani, a kik egy készületlen a püspöknek ordinalásra ajánlottak, a működés terére küldöttek s így sok lelki bajnak közvetett okozói lettek, — nem pedig ez eset miatt neki rontani a klerusnak a tudatlanság lealacsonyító vádjával.

No de hát valami okot csak kellett előrántani, hogy a vád elmondható legyen.

Bár többször átolvastam sorait, a vádak és atyai tanácsok nagy halmazában sehoggy sem akadtam oly részletre, melyet igen szerettem volna föltalálni, azt t. i. a mely határozottan megjelöli, milyen tehát az a pap, a ki czikkező szerint „tud valamit“ és mennyi az az „elégséges ismeret“, a mely nélkül állásáról lelkiismeretben tartozik lemondani. Minthogy ön ezt nem mondja ki, engedelmével a saját nézetemet mondom el. En azt hiszem, hogy mind az, a ki állása munkakörének megfelelő ismeretekkel bir, tud valamit és pedig annyit, hogy neki lemondania nem kell.

Ezen alapról kiindulva, még az ellenség sem mondhatja a kath. papságra azt, hogy nem tud semmit. Vagy tán, hogy az emausi szavakkal éljek — ön az egyedüli idegen édes hazánkban, a ki nem tudja, hogy mik történtek a tudományok terén a kath. klerus részéről a multban, és a jelenben? Hogy a kath. klerusnak épen a tudományok terén kifejtett buzgalma az, a mi rettegésbe ejti ellenfeleinket? Ne hogy azt higgye, hogy én ezt magamtól mondom, beszéljen itt egy ellenfelünk, a kit az ellen tábor nagy tudományú férfianak tart, s ez Papp Gabor a komáromi „püspök“(!) — ki Pápan az egyházkerület nagy gyűlésén ezeket mondotta rólung, mint az ő ellenségeikről: . . . . a hatalmas klerus, melynek hatalma, nemcsak óriási vagyonában, hanem — és főleg — el kell ismernünk tudományos képzettségében is áll . . . stb. — mikor arról beszél, hogy akad kath. lelkes, ki nem áll rídkéletlanságon így szól: „Van kivétel a lelkesek között, de szomorú tapasztalás után tudom, hogy e kivétel száma folyton kevesbedik. Az új papi nemzedék pedig oly

képzést nyer, hogy kivételes állást nem akar elfoglalni"; majd később, midőn összetartásra inti a gyülekezetet így beszél: „S mert nagy erővel állunk szemben, mert úgy anyagi, mint szellemi tekintetben nagy tőkék felett rendelkezünk a támadó hatalom, a lelkek feletti tekintély óriási súlyával nehezedik reánk, hogy a levestét elkerüljük össze kell tartanunk.“

Ebből az ellenfél nyilatkozatából láthatja, hogy a kath. papok tudnak biz egy kis moralist, dogmatikát, szentírás magyarázatant, a melyek alapján még a protestáns atyfiaknak is begyőzőleg megtudják magyarázni, hogy hol az igazság. Hogy ez áll, szintén Papp Gábor bizonyítja, midőn beszéde folyamán inti a pásztorokat, hogy örködjének és tanítsanak, mert a katolikus egyházba visszatértek statisztikájára reájuk nézve szörnyen elszomorító adatokat mutat.

És mivel épen statisztikáról van szó, kérdem, hogy akkor, mikor a tudománytalanság vádjának bélyegét készült reá sütni a kath. klerus legtöbbszörének homlokára, ellátogatott-e előbb a könyvkiadók üzletébe, ha másképp nem, egy levelező lappal, azon egyszerű kérelem kapcsán, hogy az illetők tudassák önnel, van-e és hány katolikus pap megrendelőjük, — tette-e hasonló kérdést a tudományos és iradalmi társulatoknak, a folyóiratok és lapok szerkesztőinél? — Hogy is mondta csak czikkező, azután a háromszoros „nem, nem és nem“ után? — „Tegyük szívünkre kezünket és mondjunk bűnbánva „mea culpa“, én is csak ennyit mondok önnek. Ha ön ezt a kis költséget és fáradságot nem kiemeli, rájött volna, hogy a kath. klerus igen szép százaléka iparkodik képzettségét egy a bölcsélet, valamint a történelem, természet-tudományok terén is, hajlama és idejéhez mérten, gyarapítani, hogy a gazdászatot ne is említsem.

Már csak megvallom t. Berczi úr, hogy én Tamás vagyok benne, hogy mikor azokat az íróasztalokat vizsgálta alá vette, ne talált volna a sok Mártonffy-féle regény között egy-egy „Havi Közönyt“, „Bölcsészeti füzeteket“, „Válasz“, „Hitvédelmi folyóirat“ ot, „Magyar Sion“, „Jó pásztor“, „Isten igéjé“, „Boromens“, no meg aztán régészet, heraldika, gyümölcsészet, stb. szóval a tudományágak valamelyikére vonatkozó füzetet. Én szerencsésebb voltam, mert még akár merre jártam, mindenütt találtam néhányat, nem is említve a hirlapokat. Már pedig azt nem gondolnám, hogy akár melyiket is csak azért járhatja a házi úr, hogy legyen mibe vajat, turót takarni.

Vajjon mit fog t. Berczi úr szólni a kath. klerus azon tisztetreméltó gárdájáról, a mely egy tudománya fegyverével, mint kitartó, fáradhatlan buzgalommal, a lapok hasábjain, hitének és hazájának érdekében küzd? — Tudnak-e ezek valamit? Ön még mindig „hajlíthatatlan merevségének álláspontjáról kiáltja felejük hogy: „Nem, nem és nem“. Majd fogja a füstölőt és a mi rovasunkra, tömjénez a világiaknak, mondván: „Találkoztam ügyvédekkel, beszélgettem orvosokkal, hallgattam a professzorokat, társalogtam gazdatisztekkel, de azt még egyen sem vettem észre, hogy saját szakmájában járatlan lett volna: sőt nem egynél az általános műveltség nem csekély jelére találtam.“ — Önnek ezen állítása szörnyű sokoldalú szakértelemre mutat, akár a jogi, akár az orvosi tudomány, akár a földművelés, akár az állattenyésztés, az mind egy. ön mindenütt illetékes és szakértő bíráló. Szép Isten adománya ez a sokoldalú képzettség, mi szegény falusi papok ennyire biz nem igen juthatunk, annyira elragadja tüze, hogy azoktól a kik miséznek, gyóntatnak, predikálnak, megtagad a hittudományokban való jártasságukra valló minden bizonyítékot, mert: „Misézni könyvből — gyóntatni kihallgatás és a feloldozó szavak elmondása által — predikálni predikációs könyvből — nem tudomány.“

A mise magában véve ugyan nem tudomány, de annak helyes végzése, a hittudományok azon részében való jártasságra vall, mely a sz. miséről szól. Hogy könyvből olvassuk, ez ugyan nem vonhat le semmit a tudományos jártasságból, — mert ez az egyház legszigorubb parancsolata és azok, a kik könyvből miséznek a szent atyától le a legutolsó káplánig, csak az egyház törvényét teljesítik. Ugyan mit szólna ön, ha nekem eszembe jutna egy csillagász tudományos jártasságot kétségbe vonni, eszapert, mert messzelátón nézi a csillagokat? vagy a természet-tudósát azért, mert pl. a fénysugár elemzésénél prizmat használ? No szépen lennék akkor.

Legnagyobbat dördült az a bomba, melyre ezt írta fel a czikkező: „sem a predikálás nem bizonyítja a hittudományokban

való jártasságot.“ De már uram, tessék elhinni, nemcsak a magyar klerus, de a világ összes szaktekintélye oda fogja önnek kiáltani, hogy mindazon tudományoknál, a hol a szóinklat használattal, ez a jártasságnak legekklatásabb bizonyítéka.

Siet ugyan azt állítani, hogy a mint könyvből misézni, úgy könyvből predikálni, nem tudomány. Ugyan mit ért ezalatt? Mert szokás szerint itt sem fejt ki állítását, hanem a magyarázatot az olvasóra bizza, ki pedig szerint e ily dologban járatlan. A magyarázatnál az író álláspontját kell felkutatni, de öné a szélsőség, tehát itt keressük szavainak értelménét, s így oda jutunk, hogy a könyvből való predikálás, valamely könyvből bemagolt predikáció elmondását jelenti. — De ugyan hány papot tudna különösen faluról — megnevezni, a ki ily lélekölő munkára adná vagy adhatná magát? Én ez ideig csak egyet ismertem, a ki egy ünnepélyes alkalomkor Mindszenty egyik beszédével akart kitűnni, hasztalan volt minden intézés, tanult egy hétig, s az ünnepen megbukott. Igaz, hogy használt neki a lezcke, mert megfogadta rőtön, hogy a mesebeli szajkó szerepere többé nem vállalkozik.

Azt állítja továbbá, hogy a predikálás nem bizonyítja a hittudományokban való jártasságot, hát akkor mit bizonyít Pázmány predikálása, mit egyházi és világi jeleseinek remek beszédei?

Már maga a sz. beszéd alaptételének megválasztása is a hittudományok ismerését, különösen pedig pastoralis prudentiát igényel, a mi azonban előttünk czikkező szerint terra incognita. S épen ezért szórja reánk be nem igazolt csak önkényűleg felállított, vagy selejtes tünetekből vett vádjait.

Szent Isten! mi volna a magyar klerus akkor, ha az ön vádjai valóknak bizonyulnának! „A pusztulás utálatossága“ volna akkor Mária országa. — és vajjon így van-e ez? Határozottan mondhatom hogy nem, valamint nem heverészünk a tétlenség ördögi párnáján. Igen is tanulunk mi, tudunk is annyit, a menynyire állunk körében szükségünk van. Igaz sz. Ágostonok, Alfonzok, Suarezok, Ambrusok, Pázmányok nincsenek sorainkban, de vannak hivatásukat lelkismeretesen teljesítő, törekvő, buzgó tagjai, a kik szent kötelességüknek tekintik biveik lelkiüdvösségének előmozdítására megszerezni mindazon ismeretet, a melyet hivatásuk és működésük köre megkíván. És épen ezért, a mint nekik nem kell szegyenleni elődeiket, ugy az utódok sem fognak pirulni miattuk.

Szép és elismerésre méltó a papság ügye iránti ily irányu buzgalom is mint az öné, de csak akkor, ha az a valóság útján szeretettel karöltve jár. — Az ön czikke azonban a kath. klerus tudományosságának merev tagadása; igaz, nincs könnyebb a világon, mint rafogni, állítani, tagadni valamit, — vilagos hivatolt és meggyőző ok nélkül és épen ezt a könnyű szerrel való módot használta ön is. De, — hogy egy érdemekben megőszült kath. paptársam szavait idézzem, melyek épen ide vágnak — gondoljak meg mindazok, a kik a nyilvánosság terére lépnek, — hogy: a póre guny, még nem bizonyíték, a szarvaszó gyanu, még nem valóság, a rafogas még nem tény, a puzta tagadás még nem érv, a topogás makacsság még nem igazság. Ezekből kifolyólag két kérdéssel fejezem be én is mint ön tette: „Ki meri azt mondani, hogy nem tudunk semmit? És ki meri azt eltagadni, hogy a magyar klerus tanul, még pedig holtig tanul?

(Zompó Lajos.)

Decr. Congr. Rom.

Dubium 1. Utrum Xti fideles cuicumque sodalities adscripti loco recitandi preces (praescriptae) valeant Offic. parvum B. M. V. ?

2. Utrum ad lucrandas praefatas indulgentias, idem sit recitare offic. B. M. V. in lingua latina vel vernacula?

Ad 1. Affirmative, si nullae adsint preces determinatae Sodalibus praescriptae pro acquirendis indulgentiis: negative, si adsint preces iam determinatae.

Ad 2. Negative quoad offic. parvum B. M. V. sed illud recitandum in lingua latina; quoad alias vero preces detur decretum diei 29 Dec. 1884.

(S. C. Indulg. 6 Maii 1888. in Ord. min. s. Francisc.)